

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

Cu titlul de manuscris

C.Z.U. 911.3:908

CUJBĂ VADIM

**EVOLUȚIA ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCI DIN REPUBLICA MOLDOVA
PRIN PRISMA GEOGRAFIEI ECONOMICE**

154.01 - GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe geonomice

Chișinău, 2015

**Teza a fost elaborată la catedra de Gândire Economică, Demografie și Geoeconomie din cadrul
Academiei de Studii Economice a Moldovei**

Conducător științific:

MÂTCU Matei – doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei.

Referenți oficiali:

EFROS Vasile – doctor în geografie, profesor universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România;

HACHI Mihai – doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei.

Membrii Consiliului Științific Specializat D 32-154.01:

CHIRCĂ Sergiu – doctor habilitat în economie, profesor universitar, Academician de Onoare al Academiei Române – **președinte al CȘS**;

SAINSUS Valeriu – doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei – **secretar al CȘS**;

MATEI Constantin – doctor habilitat în geografie, profesor universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei – **membru**;

GAGAUZ Olga – doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar, Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM – **membru**;

SOCHIRCĂ Elena – doctor în geografie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat Tiraspol cu sediul în Chișinău – **membru**.

Susținerea va avea loc la data de „18 septembrie 2015”, ora 14⁰⁰, în ședința Consiliului Științific Specializat D 32- 154.01 în cadrul ASEM, bd. Bănulescu-Bodoni, 59, Blocul B.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca ASEM (Chișinău, str. Bănulescu- Bodoni, 59) și la pagina WEB a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la data de „18 august 2015”

Secretar al Consiliului

Științific Specializat

dr. în geografie, conf.univ.

_____ **Sainsus Valeriu**

Conducător științific:

dr. în geografie, conf.univ.

_____ **Matei Mătcu**

Autor

_____ **Cujbă Vadim**
(©Cujbă Vadim, 2015)

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de studiu. Orașele mici și mijlocii, din Republica Moldova, ca parte componentă a sistemului de așezări umane, au devenit obiectul și subiectul de studiu al mai multor domenii științifice și practice, precum economia, sociologia, administrația publică, geografia etc. Acest interes se datorează rolului important care le revine acestor localități în ierarhia așezărilor umane din republică. Importanța orașelor mici și mijlocii, ca centre de polarizare economică, socială, culturală, se manifestă la nivel teritorial atât local, cât și regional. În acest context, studiul de geografie umană permite evaluarea acestor legături, dar și identificarea rezervelor și impedimentelor pentru o conexiune reciprocă, care ar asigura dezvoltarea durabilă a acestui tip de așezări.

Descrierea situației în domeniul dat și identificarea problemelor de cercetare. Problematika orașelor mici și mijlocii nu este de dată recentă, ea datând din momentul apariției acestor localități, iar odată cu promulgarea legii privind organizarea administrativ-teritorială a republicii din anul 1994, s-a admis ca toate așezările de tip orășenesc din trecut (sate mari cu o aglomerare de blocuri în partea centrală și câteva întreprinderi de prelucrare) să li se confere statut de oraș [30]. Atribuirea artificială a statutului de așezare urbană unui număr mare de localități din republică a fost consecința unor decizii politice neconforme criteriilor utilizate în practica internațională de modificare a statutului localității din rural în urban.

Scopul studiului: constă în identificarea particularităților de dezvoltare ale orașelor mici și mijlocii, în condițiile transformărilor geodemografice, sociale și economice, în vederea eficientizării politicilor și strategiilor de dezvoltare regională.

Obiectivele principale ale studiului vizează:

- identificarea direcțiilor și studiilor științifice, a conceptelor și criteriilor metodologice de individualizare a orașelor mici și mijlocii prin prisma instrumentarului geografiei economice;
- analiza specificului evoluției rețelei de așezări urbane, în context spațial și temporal, de dezvoltare a teritoriului actual al republicii;
- identificarea factorilor naturali, socio-economici și demografici de dezvoltare a rețelei de așezări urbane mici și mijlocii;
- determinarea locului și rolului orașelor mici și mijlocii în polarizarea teritorială în contextul dezvoltării regionale;
- elaborarea recomandărilor cu privire la eficientizarea gestionării orașelor mici și mijlocii în sistemul așezărilor urbane.

Inovația științifică a lucrării prezumă:

- studierea socio-economică complexă a orașelor mici și mijlocii și a rolului acestora în sistemul de așezări umane din republică, în contextul reorganizării teritorial-administrative actuale și de perspectivă;
- evidențierea legităților de dezvoltare a orașelor mici și mijlocii în baza criteriilor socio-economice și demografice;
- argumentarea transformărilor geodemografice și socio-economice ale orașelor mici și mijlocii în ierarhia urbană a țării și căile posibile de dezvoltare urbană;

- aplicarea modelului relației rang-talie (legea lui Zipf), pentru sistemul urban din Republica Moldova, în justificarea mărimii optime a orașelor, în vederea asigurării unui echilibru în cadrul sistemului urban;
- propunerea recomandărilor cu privire la restabilirea echilibrului atât la nivel socio-economic, cât și în planul reorganizării rețelei și a sistemului urban, în contextul reformei administrativ-teritoriale preconizate și al dezvoltării regionale;

Problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv: în baza analizei complexe a impactului factorilor socio-economici și geodemografici asupra dezvoltării orașelor mici și mijlocii au fost determinate direcțiile principale de perfecționare a funcționalității sistemului de așezări urbane în contextul dezvoltării regionale.

Semnificația teoretică a tezei și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în:

- abordarea complexă ale evoluției orașelor mici și mijlocii prin îmbinarea cadrului teoretic și metodologic din domeniile geografiei, demografiei și economiei, ceea ce a asigurat caracterul interdisciplinar al lucrării;
- evidențierea particularităților de dezvoltare geodemografică și socio-economică a orașelor mici și mijlocii în condițiile transformărilor socio-economice din ultimele decenii, rezultatele obținute contribuind la completarea unor ramuri ale geografiei umane;
- argumentarea politicilor de dezvoltare urbană prin identificarea polilor de creștere urbană și a polilor de creștere economică printr-o analiză mai amplă a indicatorilor de centralitate și a celor de polarizare la nivel local și regional;
- concluziile și recomandările servesc ca bază, pentru autoritățile publice centrale și experții în domeniu, în elaborarea planurilor și strategiilor de dezvoltare a țării, inclusiv pentru perfecționarea politicilor de dezvoltare urbană și regională.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constau în:

- stabilirea continuității istorice a dezechilibrelor în dezvoltarea orașelor mici și mijlocii, a tendințelor de manifestare a fenomenelor demografice, sociale și economice și a dificultăților în realizarea descentralizării administrative;
- argumentarea caracterului eterogen al orașelor mici și mijlocii, în baza studierii particularităților geografice, demografice și socio-economice, necesare în elaborarea unor strategii și politici publice de dezvoltare urbană;
- elucidarea cauzelor transformărilor demografice și socio-economice din ultimele decenii, care au determinat creșterea competiției dintre orașe printr-o mai mare distanțare dintre orașele mari și orașele mici, aflate pe treptele ierarhice inferioare ale sistemului urban;
- propunerea de a revizui politica policentristă de dezvoltare a republicii, în baza importanței funcționale a orașelor mici și mijlocii și atractivității regionale, în vederea eficientizării politicii de dezvoltare regională.

Implementarea rezultatelor științifice: au servit ca suport teoretic și metodologic la perfecționarea cursurilor universitare la disciplinele de Geografia Urbană și Rurală (Facultatea Științe ale Naturii a UnAȘM, 2014); Geografia Umană a Republicii Moldova și Geografia Populației și Așezărilor Umane (Facultatea de Geografie, UST, 2014).

Aprobarea investigațiilor efectuate. Principalele teze ale lucrării au fost expuse la simpozioane și conferințe din țară și de peste hotare: Conferința științifică internațională „200 de ani de la geneza problemei Basarabiei. Aspecte social-politice, economice și culturale”, Universitatea de Stat Tiraspol cu sediul la Chișinău, 2012; Simpozionul Internațional al Tinerilor Cercetători, ASEM, 28-29 aprilie 2012; Conferință internațională „Competitivitate și inovarea în economia cunoașterii”, ASEM, 28-29 septembrie 2012; Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, ASEM, 25-26 aprilie 2013; Conferință științifică internațională. „Republica Moldova între Est și Vest. Opțiunile tineretului la etapa actuală”, Universitatea de Stat Tiraspol cu sediul la Chișinău, 2013; Buletinul Institutului de Geologie și Seismologie al Academiei de Științe a Moldovei 2013 nr.2; Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor. Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători, Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 10 martie 2014; Revista „Economica”, Nr.4 (90), Chișinău: ASEM, 2014.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele obținute au fost publicate în 16 lucrări științifice, editate în monografii (1), reviste de profil recunoscute (1), reviste naționale (2), articole în culegeri științifice (9), teze ale comunicărilor științifice (3), dintre care 2 cu coautor.

Structura și volumul lucrării.

Sumarul compartimentelor tezei este organizat în dependență de scopul cercetării, gradul de studiere a problemei abordate, și cuprinde următoarele compartimente: adnotări în limbile română, rusă și engleză, introducere, 5 capitole, concluzii generale și recomandări, lista bibliografiei utilizate, anexe, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Cuvinte cheie: oraș mic, așezare urbană, poziție geografică, fond funciar, specializare economică, populație, infrastructură, indice de centralitate, ierarhie, rang, polarizare.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sunt expuse argumentele privind actualitatea și gradul de studiu al problemei înaintate; este formulat obiectivul și sunt trasate sarcinile de bază privind realizarea cercetărilor; este demonstrată noutatea științifică, valoarea teoretică și aplicativă a rezultatelor; se prezintă date privind aprobarea și implementarea rezultatelor obținute, volumul și structura tezei.

În **Capitolul 1 - „DEFINIȚII ȘI CRITERII DE INDIVIDUALIZARE ALE EVOLUȚIEI ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCII PRIN PRISMA GEOGRAFIEI ECONOMICE”** - este realizată o analiză a definițiilor și teoriilor de individualizare a orașului. Studiile, elaborate până în prezent, au arătat că orașul este analizat ca un fenomen unitar și complex doar de *geografia urbană*. Această ramură a geografiei umane este preocupată de raporturile spațiale și cauzale, dintre oraș și cadrul natural, dintre elementele constituente ale orașului și dintre orașe, în cadrul rețelelor urbane. Geografia urbană caută să scoată în evidență atât specificul fiecărui oraș (evolutiv, structural etc.) cât și trăsăturile comune ale unor orașe, pentru a ajunge la clasificări (din punct de vedere genetic, funcțional, fizionomic etc.). Totodată, în studiile de geografie urbană, se plasează un accent deosebit pe cele mai esențiale aspecte ale orașelor, anume ce țin de apariția și existența lor. În termeni științifici, aceștia sunt numiți *factori de formare urbană*

(generatori de orașe) și *factori de deservire urbană* [25]. Or, acești factori sunt sesizabili, doar în cazul orașelor mici, care sunt monofuncționale.

În studiile de geografie urbană, o atenție deosebită se acordă compartimentului legat de **criteriile de clasificare ale orașelor**. În clasificările elaborate, este necesară identificarea categoriei de „*oraș mic*”, care face obiectul studiului de față, pornind, în același timp, de la definirea termenului de „*oraș*”, înțelegând, prin această definiție, metodele și criteriile folosite pentru desemnarea și identificarea acestora în diferite state. Însă, trebuie precizat faptul că, la nivel mondial, nu există o definiție unanim acceptată a noțiunii de „*oraș*”. Fiecare stat definește ceea ce înseamnă „*oraș*”, bazându-se pe considerente de ordin geografic, istoric sau administrativ. În cele mai multe state, orașele mici sunt delimitate de alte categorii de orașe din sistemul urban, folosindu-se criteriul mărimii demografice. Numărul populației este, de regulă, criteriul cel mai folosit pentru diferențierea orașelor mici de celelalte categorii din rețeaua urbană și identificarea lor drept categorie distinctă a sistemului urban. Organizația Națiunilor Unite recomandă, pentru definirea unui oraș, un prag minim de 2000 de locuitori, care constituie limita de separare între localitățile urbane și cele rurale [40]. În Republica Moldova, clasificarea dimensională a orașelor, în linii generale, este similară celei propuse de ONU. Conform Recensământului general al populației Republicii Moldova, din anul 2004, orașele sunt clasificate, conform numărului de locuitori, în 9 grupe - de la cele mai mici localități urbane, cu un număr al populației sub 3 mii de locuitori, până la localitățile urbane, care depășesc 500 de mii de locuitori.

Capitolul II - MATERIALE ȘI METODE DE CERCETARE

Baza factologică. Studiul cu privire la situația socio-economică din orașele mici și mijlocii din Republica Moldova necesită o bază informațională vastă. Acest fapt este reflectat și în denumirea capitolelor care solicită informații din diverse domenii ale economiei naționale. Ca bază informațională au servit numeroase lucrări, în care sunt abordate aspecte legate de evoluția orașelor, în special, din perioada postbelică - Административно-территориальное деление: 1955, 1956, 1961, 1968, 1974, 1978, 1988. În perioada sovietică, pe teritoriul Republicii Moldova, au fost efectuate patru recensăminte (1959, 1970, 1979, 1989), iar baza informațională cu privire la populație, în perioada respectivă, a crescut esențial. Datele statistice valoroase privind dinamica și mișcarea naturală a orașelor mici și mijlocii, în special, pentru anii 1950, 1955, 1960, 1965, au fost colectate de la Arhiva Națională a Republicii Moldova - Fondul 3021, Inventarul Nr.5 [1,2,3,4,5]. După obținerea independenței, pe teritoriul republicii, au fost efectuate două recensăminte (2004 și 2014), iar ca un suport deosebit de date servesc anuarele și publicațiile statistice tematice ale Biroului Național de Statistică [39]. Datele cu privire la procesele migraționale (interne și externe) din orașele republicii au fost obținute de la Ministerul Dezvoltării Informaționale. Publicațiile statistice: Народное хозяйства городов республиканского подчинения МССР; Статистический сборник (1981), Dicționar statistic al Republicii Moldova în 4 volume (1994) și Datele Ministerului de Economie al Republicii Moldova privind Indicatorii de deprivare a ariilor mici (IDAM), pentru anii 2006 și 2012 [28,29], au permis aprecierea, sub aspect teritorial, a potențialului economic al orașelor mici și mijlocii. Pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a infrastructurii sociale, s-a apelat la datele colectate de la Biroului Național de Statistică și din rapoartele de activitate ale departamentelor și

instituțiilor de stat – Ministerul Educației, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Inspekția de Stat în Construcții, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică. Utilizarea acestor materiale a permis evaluarea condițiilor și perspectivelor de dezvoltare a infrastructurii orașelor mici și mijlocii pe termen mediu și lung.

La studierea orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova, s-a recurs la diverse **metode de cercetare** specifice Geografiei Umane (analitică, istorică, comparativă, statistico-matematică, expediționară, observației și descrierii geografice), precum și a unei ramuri ale acestora - Geografia Urbană (metoda ierarhizării). În studiul dat, metoda ierarhizării și metoda expediționară au fost utilizate în calitate de metode specifice pentru modelarea și identificarea unor situații inovative ale cercetării.

Metoda ierarhizării. Orașele au fost ierarhizate luându-se în considerare numărul absolut al populației lor. Această metodă presupune o reprezentare grafică a două caracteristici urbane: pe abscisă rangul, iar pe ordonată populația orașului. Obținem astfel, în sistemul de coordonate rectangulare, o așezare a orașelor aproximativ în lungul unei hiperbole echilaterale de forma:

$$p^{-q} \cdot r = K, \quad (2.1)$$

în care P reprezintă populația orașului, r - rangul orașului de populație P, iar q și K - două constante care trebuie determinate. Considerând deci, pe $q = -1$, relația de mai sus se poate scrie: $P = K/r$, unde K reprezintă populația celui mai mare oraș. Este ceea ce, în literatura geografică, consacrată acestor probleme, se numește „*talia urmează rangul*”, prin talie înțelegându-se câtul dintre populația orașului celui mai mare, împărțită prin rangul orașului dat. Prin transformarea tuturor datelor în logaritmi, s-a obținut o distribuție a orașelor în largul unei drepte de pantă -1 de forma: $y = -bx + a$ [31, p.75].

Utilizând populația drept variabilă dependentă, având în vedere că doar rangul este cunoscut, cu certitudine, într-o anumită secvență temporală, ecuația devine:

$$\text{Log } P = -1/q \text{ Log } r + (\text{Log } K)/q, \quad (2.2)$$

unde: - populația (y) a unui oraș (Log P) depinde de rangul său x (Log r);

- constanta a1 (Log K) reprezintă logaritmul taliei orașului de rangul 1.

O altă metodă de reprezentare grafică a ierarhiei orașelor Republicii Moldova în funcție de numărul populației, constă în determinarea *diferenței rangurilor* [27, p.143] pentru un anumit interval de timp, în cazul de față, pentru anii 1989 și 2014. Diferențele obținute capătă valori pozitive pentru orașele care au crescut în ierarhia demografică și valori negative pentru cele care au coborât în ierarhie.

Metoda expediționară – utilizată în cadrul cercetării, constă într-un sondaj de opinie efectuat în 4 orașe mici ale republicii, situate în diferite regiuni - Dondușeni, Hâncești, Slobozia și Taraclia. Orașele au fost selectate în baza următoarelor principii geografice: a) mărimea demografică 10-20 mii locuitori; b) poziția geografică, în cadrul Regiunilor de Dezvoltare Nord, Centru, Sud și UTASN. Sondajul a fost realizat în perioada mai-iulie 2014, pe un eșantion de 459 de locuitori. În sondajul de opinie realizat, s-a recurs la tehnica chestionarelor, scopul principal constând în obținerea informațiilor cu privire la părerea locuitorilor despre situația socio-economică din orașele în care locuiesc. S-a utilizat chestionarul standardizat, aplicat prin metoda interviului „față în față” la domiciliu. S-au folosit atât întrebări închise (cu variante de răspuns simple), cât și întrebări deschise pe bază de dialog.

În Capitolul III - „ROLUL FACTORULUI NATURAL ASUPRA DEZVOLTĂRII ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCII” - este analizată poziția geografică a localităților mici urbane, relieful și resursele minerale utile, fondul funciar și problemele ecologice ale așezărilor urbane mici și mijlocii.

Poziția orașului, sub aspect spațio-temporal, este determinată de particularitățile locului care îi oferă anumite oportunități pentru existență și dezvoltare. În corespundere cu acest principiu, a fost analizat conceptul de sit urban. Situl urban reprezintă configurația specifică a locului unde este așezat un oraș și care îi furnizează resursele necesare vieții materiale (apă, sol, materiale de construcție) și posibilități de extindere. Situația așezărilor urbane, în raport cu relieful, prezintă unele trăsături caracteristice, ca urmare a variației indicatorilor morfometrici (altitudinea și gradul de înclinare a pantei) [41]. Trebuie menționat faptul că aspectul fiziografic (morfologic) poate fi analizat la nivel de macroscară (podîș, deal, câmpie), mezoscară (văi, depresiuni, terase, lunci) și microscară (fragmentarea, stabilitatea versanților sub aspectul alunecării) [26, p.26]. În corespundere cu aceste criterii, au fost diferențiate 7 tipuri de localizare ale așezărilor urbane din Republica Moldova: 1) așezări urbane din cursul mijlociu al râului Nistru; 2) așezări urbane din cursul inferior al râului Nistru; 3) așezări urbane din lunca râului Prut; 4) așezări urbane din lunca râului Răut; 5) așezări urbane din Podișului Moldovei de Nord; 6) așezări urbane din Podișul Codrilor și Podișul Nistrului; 7) așezări urbane din Câmpiile Moldovei de Sud [22].

Pornind de la condițiile locale de relief, se observă o preferință a așezărilor urbane pentru situl de terasă, care este cea mai răspândită formă de localizare. În același timp, orașele situate în apropierea luncilor râurilor sunt supuse frecvent riscului de inundații, iar localizarea pe un relief cu un grad mai mare de fragmentare, reprezintă, pentru unele orașe, un risc major la alunecările de teren (regiunea de Codru).

Importanța clasificării orașelor mici și mijlocii, în baza indicatorilor morfometrici ai reliefului, rezidă din necesitatea determinării conexiunilor dintre nivelul de concentrare al așezărilor urbane în funcție de condițiile naturale locale, în vederea sistematizării raționale a localităților, elaborării planurilor de dezvoltare teritorială și a managementului riscurilor de mediu.

Activitatea economică a populației din orașele mici și mijlocii este determinată, în mare măsură, de **structura fondului funciar**. Fondul funciar al localităților urbane a evoluat în conformitate cu specificul cadrului natural, funcțiile economice și mărimea demografică, suprafața totală constituind 261828,1 ha [16]. În funcție de nivelul de urbanizare și industrializare, orașele Republicii Moldova au fost clasificate în două grupe: orașe mici și mijlocii cu o populație de până la 50 mii de locuitori și a doua grupă, care cuprinde orașele cu peste 100 mii de locuitori. Distribuția terenurilor denotă un nivel înalt de valorificare a spațiilor din preajma așezărilor urbane. În același timp, structura fondului funciar al orașelor mici și mijlocii (fig.3.1, 3.2) reflectă un caracter agrar și mai pronunțat, unde terenurilor arabile le revin 51,0% din suprafața totală. În aceste condiții, se observă doar o reducere a ponderii terenurilor ocupate cu construcții și curți de la 13,0% la 9,0%, deci, orașele mari ale țării (Chișinău, Bălți, Tiraspol și Tighina) dețin 4,0% din suprafața totală a acestor terenuri. Raportul dintre cele două categorii de terenuri (arabile și construcțiile), prin urmare, reflectă nivelul de industrializare și urbanizare ale așezărilor urbane [24].

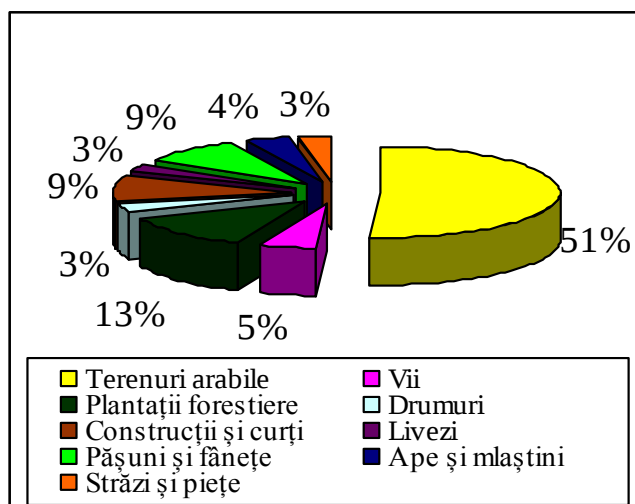

Fig.3.1 Structura fondului funciar ale orașelor din Republica Moldova 01.01.2011

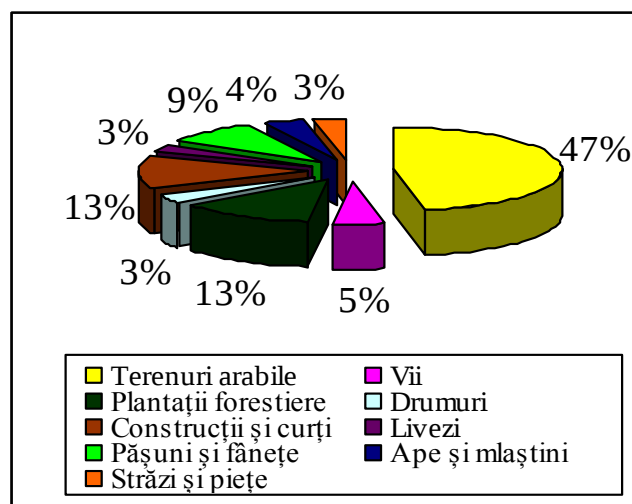

Fig.3.2 Structura fondului funciar ale orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova 01.01.2011

Sursa: prelucrat de autor după Cadastrul funciar al Republicii Moldova, 2011

Astfel, particularitățile de utilizare a terenurilor din mediul urban relevă un grad sporit al impactului activităților umane asupra mediului înconjurător, ca urmare a extinderii terenurilor construite și a utilizării, în exces, a terenurilor din preajma așezărilor urbane mici în scopuri agricole. Predominarea terenurilor agricole confirmă, încă o dată, faptul că existența multor așezări urbane este strâns legată de condițiile naturale locale, care, la rândul lor, influențează asupra funcțiilor economice ale așezărilor urbane mici.

În același timp, așezările mici urbane se confruntă cu grave **probleme ecologice**, care sunt determinate de impactul antropic asupra mediului prin formarea deșeurilor, poluarea aerului și a apei etc. [44, p.9]. **Deșeurile** constituie o problemă destul de gravă pentru orașele care au recurs la înhumarea lor în cantități semnificative, precum: Soroca (542,5 mii m³), Rezina (370,8 mii m³), Ungheni (213,0 mii m³), Căușeni (182,5 mii m³), Drochia (59,0 mii m³), Nisporeni (28,0 mii m³), Florești (26,8 mii m³). Acest fapt va duce nemijlocit la agravarea situației ecologice, nu numai din aceste orașe, dar și în alte localități rurale aflate în proximitatea lor [6]. Sursele cu cel mai mare impact asupra calității **aerului atmosferic**, din localitățile urbane mici, sunt considerate întreprinderile industriale din următoarele ramuri: **industria materialelor de construcții** - „Lafarge Cement” (1033,946 tone), **industria zahărului** - Fălești - Î.M. „Sudzucker-Moldova” S.A. (121.132 tone); Drochia - Î.M. „Sudzucker-Moldova” S.A. (258.193 tone), **industria conservelor** - Cantemir Î.M. „Pruț” S.A. (17.864 tone), **industria ușoară** - S.A. „Covoare Ungheni” (12.989 tone), S.A. „Tricon” Cahul (5.215 tone) etc. **Poluarea apelor** de suprafață și a celor subterane este cauzată, în cele mai multe cazuri, de sectorul gospodăriei comunale (stațiile de epurare, deversările apelor uzate din sistemul comunal, managementul neadecvat al deșeurilor menajere solide), sectorul agrar (dejecțiile animaliere evacuate în bazine de acumulare, depozite de pesticide etc.) și sectorul energetic (depozitele de produse petroliere, stațiile de alimentație cu petrol).

În **Capitolul IV - „PARTICULARITĂȚILE GEODEMOGRAFICE ALE ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCII”** sunt analizate dinamica numerică a populației orașelor mici și mijlocii, evoluția mișcării naturale, structura demografică și migrația populației din aceste localități. Analiza **dinamicii efectivului**

populației din orașele mici și mijlocii, până la începutul anilor '90 ai secolului al XX – lea, relevă următoarele particularități: creșterea numărului populației s-a datorat excedentului natural, fluxului populației din mediul rural și de peste hotarele țării, organizărilor administrativ-teritoriale. Cea mai înaltă rată de creștere a populației orașelor mici și mijlocii s-a constatat pentru anul 1970 (fig.4.1), când numărul populației din orașele mici și mijlocii a fost de 2,4 ori mai mare, comparativ cu anul 1950. Acest spor demografic substanțial s-a datorat decretărilor unor localități rurale mari drept așezări de tip orășenesc.

În perioada 1995-2010, caracterul evoluției efectivului populației urbane s-a modificat în direcția micșorării acestui indicator. Astfel, numărul populației din orașele mici și mijlocii s-a redus cu 160,6 mii de locuitori sau 17,6%. Cauza acestui fenomen se regăsește în criza socio-economică, care a afectat, într-o măsură mai mare, orașele mici ale republicii. În anul 2011, numărul populației orașelor mici și mijlocii a înregistrat un spor de 49,4 mii de locuitori, comparativ cu anul precedent, ca urmare a includerii orașului Râbnîța în categoria orașelor cu până la 50 mii de locuitori [19].

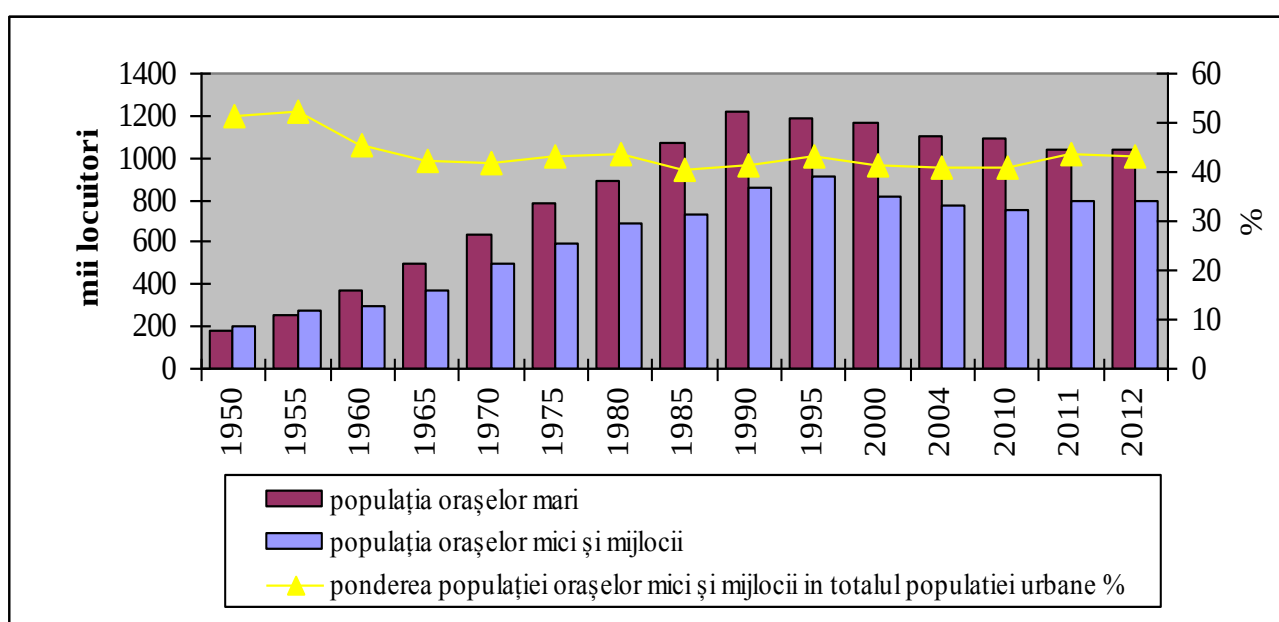

Fig.4.1 Evoluția populației urbane a Republicii Moldova pe categorii de orașe în perioada postbelică (1950-2012) [1,2,3,4,5,15,45]

În perioada 1989-2012 din cele 65 de orașe ale republicii, 54 de orașe, în special mici și mijlocii, au înregistrat o reducere a numărului populației. O diminuare de proporții mai mari a acestui indicator (cu 20-33,8%) a avut loc în orașele mici și mijlocii din Stînga Nistrului - Râbnîța, Slobozia, Maiac, Dnestrovsc, Dubăsari, Camenca, dar și în unele orașe din Regiunea de Nord, precum Cupcini, Ghindești, Râșcani, Lipcani. În orașelul Pervomaisc, în această perioadă, s-a înregistrat cea mai semnificativă reducere a populației din republică cu 62,5%, față de anul 1989. Astfel, fenomenul de „*depopulare*” a orașelor mici a evoluat cel mai intens în UATSN, și, în următorii ani, vor avea loc consecințe drastice pentru economia regiunii [38].

Sub influența proceselor socio-economice, geodemografice și a transformărilor de ordin administrativ, are loc distribuția populației pe diferite categorii de așezări urbane mici, însă cu o concentrare mai mare în așezările de peste 10 mii de locuitori. În anul 2012, în această categorie de așezări

urbane, care constituie 48,5% din numărul orașelor, erau concentrate 34,4% din numărul total al populației urbane sau 78,8% din populația orașelor mici și mijlocii (fig.4.2).

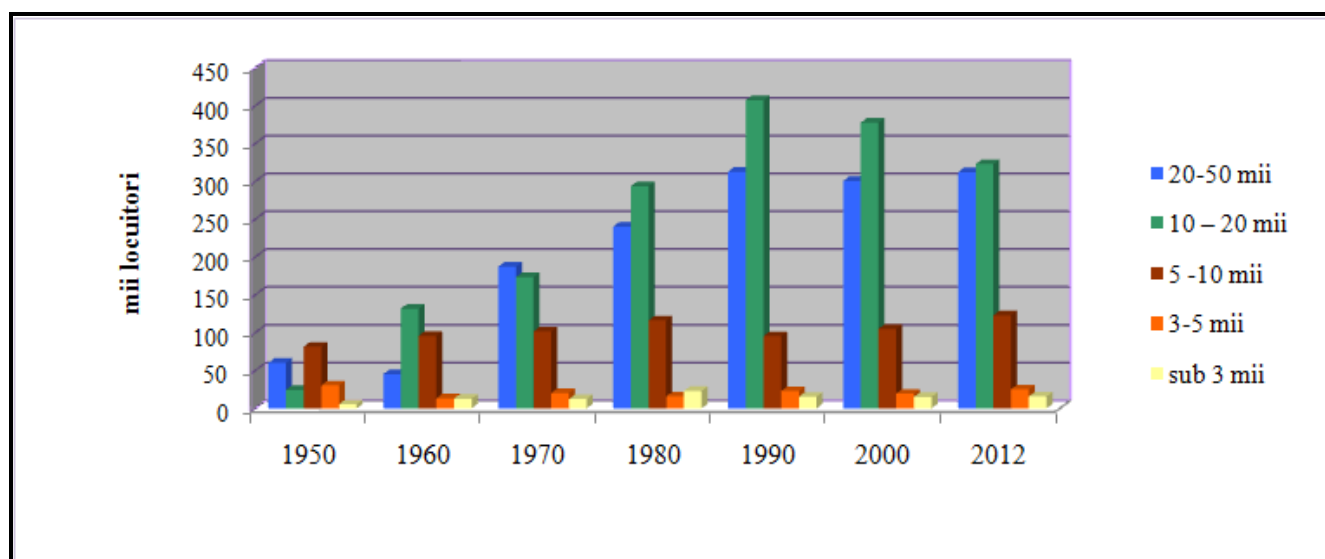

Fig.4.2 Dinamica distribuției populației urbane din orașele mici și mijlocii în perioada 1950-2012 (mii loc.) [1,2,3,4,5,15,45]

Un aspect important al structurii populației este determinat de participarea la activitatea socială și la cea economică, sau de presiunea exercitată de populația în vârstă inactivă asupra populației în vârstă activă, calculat cu ajutorul indicatorului de *presiune demografică* (persoane de până la 15 ani și persoane pensionate, inclusiv femei în vârstă de 56 de ani și peste și bărbați în vârstă de 61 de ani și peste) sau *raportul dependenței de vârstă* [36]. Valoarea acestui indicator este influențată de ponderea persoanelor economic active [34].

În orașele mici și mijlocii, raportul de dependență demografică, în anul 2012, a constituit 46,9 persoane tinere și vârstnice la 100 de persoane în vârstă aptă de muncă, fiind mai înalt decât valoarea înregistrată în mediul urban de 43,0 [37]. Însă, la nivel de localități urbane mici și mijlocii, se observă discrepanțe mai semnificative. Acești indicatori variază în **Regiunea de Nord**, de la 38,7, în orașelul Mărculești, până la valoarea de 60,8 în orașul Edineț. Raportul dependenței de vârstă indică discrepanțe mai modeste în cazul orașelor mici și mijlocii din **Regiunea Centrală**. Cel mai înalt indicator de presiune demografică, din această regiune, s-a înregistrat în orașelul Cornești 65,8. În **Regiunea de Sud**, cei mai înalți indicatori de presiune demografică s-au înregistrat la Cimișlia (46,6), Basarabeasca (48,8), Căușeni (49,1) și în orașele din UTAG.

Conform datelor oficiale ale Recensământului din anul 2004, realizat de autoritățile din **Unitatea Teritorial-Administrativă din Stânga Nistrului**, raportul de dependență demografică din localitățile urbane a fost de 55,4 persoane economic inactive la 100 de persoane în vârstă aptă de muncă, fiind cu 8,4 persoane inactive, mai mult decât în orașele din celelalte regiuni ale Republicii Moldova. În regiunea respectivă, acești indicatori variază de la 45,7, în orașelul Maiac, până la valoarea de 64,6, în orașelul Crasnoe. Printre orașele care au înregistrat indicatori înalți ai raportului de presiune demografică, se numără: Dubăsari (59,5), Slobozia (63,0) și Dnestrovsc (63,6) [43]. Problema asigurării cu resurse umane de muncă în regiune se va acutiza și din cauza unei rate reduse a populației sub vârsta aptă de muncă. Valoarea medie a acestui indicator constituie 16,7%, iar a populației peste vârsta aptă de muncă este

aproape de 19,0 %, și care este în creștere, ca urmare a intrării în vârstă de pensionare a generațiilor născute în anii '50-'60 ai secolului trecut.

La nivelul ocupării populației din orașele mici și mijlocii, potrivit datelor oficiale din anul 2012, cei mai mulți angajați erau înregistrați în domeniul comerțului circa 64,4 mii sau 29,0% din total, urmat de sectorul public (învățământ, sănătate, asistență socială și administrație locală), care cumulează 57,6 mii sau 27,0%. Sfera industrială, care aduce plus valoare productivității muncii, deține o pondere modestă a numărului de angajați - 35 mii de persoane sau (16,0%). Printre activitățile economice de bază ale orașelor mici se evidențiază și agricultura care concentrează 8,0% din numărul angajaților [15]. Astfel, la un angajat din sfera productivă revine 2,8 angajați din sfera neproductivă. Ponderea ridicată a populației ocupate în sfera neproductivă, în special din domeniul public, demonstrează un nivel slab de dezvoltare pentru majoritatea orașelor mici și mijlocii, care sunt întreținute din transferurile de la bugetul public de stat, și respectiv, nu au capacitatea de a atrage investiții pentru dezvoltarea unor ramuri industriale competitive și înalt tehnologizate.

Ținând cont de evoluția situației socio-economice din republică, și a fenomenelor legate de asigurarea cu resurse umane de muncă, pentru perioada 1999 – 2012, s-a observat o schimbare a raportului dintre numărul angajaților disponibilizați în urma lichidării și reorganizării întreprinderilor economice, și a celor plecați în baza propriei cereri (fig.4.3).

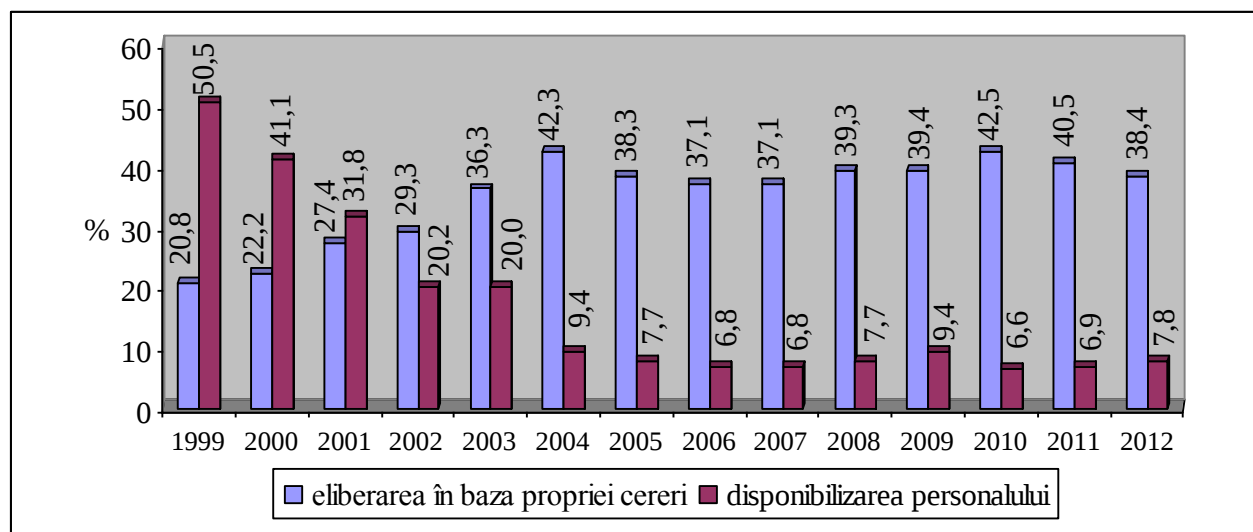

Fig.4.3 Ponderea șomerilor înregistrați conform principalelor cauze de concediere, în perioada 1999-2012 (%) [7,8,9,10,11,12,13,14]

Schimbarea acestui coraport între timp, a fost determinată, de apariția mai multor conjuncturi, și anume: stabilizarea situației socio-economice și creșterea capacităților de absorbție a forței de muncă de către întreprinderile și unitățile economice, apariția posibilităților în alegerea locului de muncă, conform necesităților proprii ale populației, transferurile de venituri de peste hotare, care le permit celor rămași acasă să refuze locurile de muncă prost remunerate, inclusiv emigrarea în masă a populației la muncă în străinătate.

Începând cu perioada de tranziție, rolul orașelor mici și mijlocii, în intensitatea fluxurilor **migrației interne**, s-a diminuat puternic, odată cu pierderea importanței lor sociale, economice și administrative. **Fenomenul migrației**, în lucrarea de față, este abordat și prin prisma conceptului de „zonă de influență”,

din simplu motiv că această relație scoate în evidență cauzele reale ale mobilității populației prin definirea scopului și a formelor de deplasare din limitele unor areale geografice concrete. Datele sondajului realizat în orașul Dondușeni, din nordul republicii și în orașul Taraclia, din Regiunea de Sud, au arătat că ele nu cad, în totalitate, sub incidența zonei de gravitație a orașelor mari din regiune (Bălți și Cahul), ca urmare a distanțelor relativ mari care le separă și influențează asupra tarifelor la serviciile de transport. Astfel, doar 32,5% din numărul celor intervievați din orașul Dondușeni au menționat că pleacă mai des la Bălți, iar locuitorii orașului Taraclia nu au indicat orașul Cahul printre destinațiile lor principale (fig.4.4, 4.5). În același timp, orașul Ceadâr-Lunga este localitatea principală pentru 48,5% dintre cei chestionați din Taraclia, deoarece este cea mai apropiată localitate urbană.

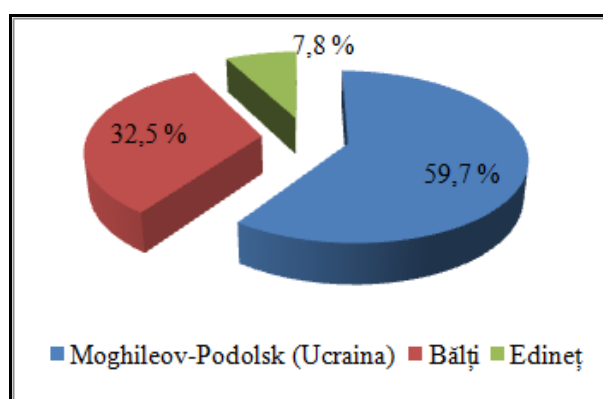

Fig.4.4 Centrele de atracție a populației din orașul Dondușeni

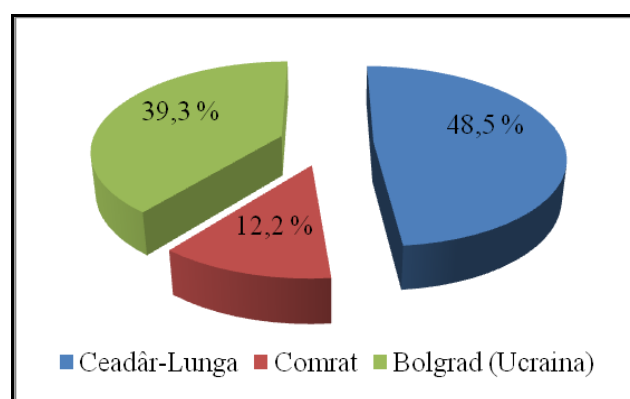

Fig.4.5 Centrele de atracție a populației din orașul Taraclia

Sursa: Rezultatele sondajului sociologic

În anul 2012, în raioanele de est ale republicii, principalul centru de atracție a migranților interni l-a constituit municipiul Tiraspol cu 55,2% din numărul total, urmat la mare distanță de municipiul Tighina cu 11,2%. Pe locul trei, conform numărului migranților interni, se află orașul Dubăsari cu 10,7%, deși are o populație de 2 ori mai mică decât orașul Râbnia, care se situează pe locul 4 cu 8,9% din numărul migranților interni [42]. În acest caz, observăm că mărimea demografică regresează în rol secundar, iar principalul factor de atracție îl constituie poziția geografică favorabilă în cadrul regiunii, inclusiv numărul populației rurale din localitățile învecinate [18]. Orașele Grigoriopol, Camenca, Dnestrovsc și Slobozia au atras între 2-3,9% din totalul migranților interni.

În Capitolul V - „IMPACTUL TRANSFORMĂRIILOR SOCIO-ECONOMICE ASUPRA DEZVOLTĂRII ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCII”, se analizează evoluția rețelei de așezări urbane, influența factorului economic asupra dezvoltării orașelor mici și mijlocii, infrastructura urbană.

Bazele rețelei de orașe ale Republicii Moldova au fost puse la începutul secolului al XIX-lea, odată cu promovarea acestora drept centre administrative și birocratice de susținere a regimului țarist. Politica de centralizare excesivă asupra sistemului administrativ a continuat în perioada postbelică 1950-1980, prin înființarea de noi localități urbane în calitate de centre raionale [20, 23].

Profilul economic al acestor orașe era neomogen, ca urmare a divizării producției industriale între anumite categorii de centre urbane. După destrămarea URSS, începe declinul vieții socio-economice din

orașele mici și mijlocii, care a avut următoarele consecințe: **a)** falimentarea bazei economice ale orașelor mici și mijlocii, alcătuite din una sau două întreprinderi mari; **b)** declinul localităților urbane și distanțarea lor de la rolul de susținere a satelor învecinate, care s-a soldat cu diminuarea standardelor de viață. Republica Moldova și-a revenit din criza socio-economică, începând cu anii 2000, când s-a înregistrat o tendință ascendentă de creștere a PIB-ului și a volumelor de producție în ramurile de bază ale industriei și în agricultură. Totuși, rolul principal, în activitatea economică a orașelor mici, le-a revenit întreprinderilor mici de prelucrare a producției agricole [32,33]. Conform datelor prezentate pentru anul 2006, baza economică a orașele mici și mijlocii din Republica Moldova era reprezentată de întreprinderile de prelucrare a materiei primei agricole: 42 de fabrici de vin, 53 de puncte de prelucrare a producției agricole, 89 de mori, 106 oloinițe, 128 de brutării etc. În total, activau 1470 de întreprinderi, dintre care 462 de întreprinderi (31% din total) erau concentrate în orașele mici din Regiunea de Nord, 372 de întreprinderi (25,3%), în orașele din Regiunea Centrală, 548 de întreprinderi (37,3%) în orașele din Regiunea de Sud [28].

Pe parcursul următorilor ani, structura economică a orașelor mici și mijlocii s-a diversificat. În anul 2012, în aceste localități urbane, activau 12533 de unități economice din diverse sectoare economice: industrie, comerț, transporturi, deservire socială și businessul mic. Numărul întreprinderilor industriale a constituit 814 unități economice, dintre care 604 întreprinderi sau 74,2% din total aparțineau de industria alimentară și a băuturilor, 86 de întreprinderi (10,6%) din industria ușoară și 15,2% din alte ramuri industriale. Întreprinderile din sfera comercială și sfera serviciilor domină numeric celelalte unități economice, fapt determinat de specificul economiei naționale, bazate pe consum [29].

În condițiile dezvoltării economiei de piață, un factor economic, care ar urma să impulsioneze dezvoltarea orașelor mici și mijlocii, ar fi reindustrializarea orașelor mici și mijlocii, prin intermediul Zonelor Economice Libere și al Parcurilor Industriale. Este important să menționăm că 4 zone economice libere sunt amplasate pe teritoriul zonelor industriale ale orașelor mici (fig.5.1).

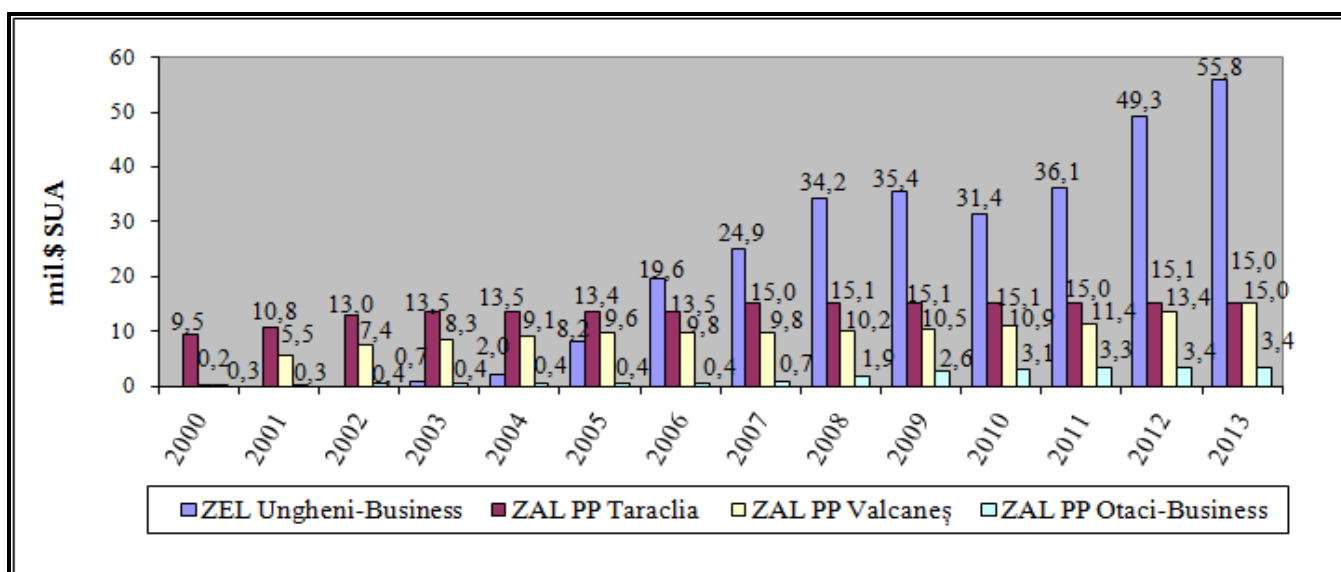

Fig.5.1 Evoluția investițiilor în zonele economice libere din orașele mici și mijlocii
mil. \$ SUA (cumulativ de la începutul activității) [46]

În prezent, doar ZEL-ul din Ungheni contribuie la dezvoltarea economică a orașului. În celelalte orașe mici ZEL-rile activează la capacități reduse (ZAL PP Vulcănești și ZAL PP Otaci), iar ZAL PP Taraclia și-a sistat activitatea [46].

De la începutul activității parcurilor industriale, din volumul total al investițiilor de 317,5 mil. lei, majoritatea au fost realizate doar în cadrul PI „Tracom” (Chișinău) - 80,8% și PI „Bioenergagro” (Drochia) - 13,9%, deși scopul principal al creării PI este de a asigura un echilibru regional în repartizarea capacităților și a volumului producției industriale cu valoare adăugată înaltă. Totodată, din cele 1234 de locuri de muncă create în perioada 2011-2014, peste 96,0% erau concentrate doar în 2 parcuri industriale - „Tracom” (Chișinău) și „Răut” (Bălți). Conform, studiilor de fezabilitate, se preconizează, ca în perspectiva apropiată, în cadrul PI să fie create 9796 de locuri de muncă, însă fără a se indica proveniența și distribuția lor, în condițiile lipsei acute a acestora, inclusiv în mediul rural [47].

Infrastructura orașelor mici și mijlocii, din Republica Moldova, s-a format pe parcursul perioadei postbelice, acestea aflându-se într-o dependență directă de întreprinderile industriale și agricole locale, care asigurau întreținerea (sistemelor ingineresti comune pentru întreprinderi și fondul locativ, instituțiilor medicale și a celor sociale) localităților. În perioada de tranziție la economia de piață, infrastructura rutieră, sistemele ingineresti, instituțiile de învățământ și cele culturale, fondul locativ multietajat se aflau într-o stare critică, ca urmare a reducerii subvențiilor din partea statului. Pornind de la situația demografică, creată în ultimii ani, se prevede ca, în viitorul apropiat, numărul beneficiarilor serviciilor prestate de instituțiile de stat (învățământ și medical) să se reducă și mai mult, iar aceasta va duce, nemijlocit, la creșterea cheltuielilor suplimentare pentru întreținerea infrastructurii acestor instituții.

Sfera locativă reprezintă o altă componentă importantă a infrastructurii orașelor mici și mijlocii. În perioada de tranziție, volumul construcțiilor de blocuri cu multe apartamente, în orașele mici și mijlocii, a fost destul de modest, iar în unele dintre ele, aceste construcții lipsesc cu desăvârșire. Acest fapt a fost determinat de interesul sporit al populației pentru procurarea apartamentelor în municipiile Chișinău și Bălți, care sunt asigurate, la un nivel mai înalt, cu infrastructură și posibilități de angajare în câmpul muncii. Dotarea locuințelor cu principalele utilități reflectă gradul de confort al fondului locativ, inclusiv la nivel de localitate urbană. La rândul său, dotarea cu principalele comodități se face în funcție de existența resurselor locale, posibilitățile financiare ale populației, modul de organizare a locuințelor, deoarece construcțiile de locuințe de tip bloc presupun și conectarea la rețelele de alimentare cu apă, canalizare și termoficare. Cel mai mare decalaj se observă în dotarea cu apeduct și canalizare. Orașele mari (Chișinău și Bălți) sunt asigurate la nivel de 98,0%, iar orașele mici și mijlocii - doar 43,0%. Un decalaj înalt se menține în asigurarea cu încălzire centralizată de 95,0% pentru orașele mari și 53,0% pentru cele mici și mijlocii. Dacă, în cazul nivelului de asigurare cu gaz (de rețea și lichefiat), orașele mici și mijlocii sunt asigurate în proporție de 90,0%, atunci cu gaz din rețea, această valoare coboară la nivel de 70,0%.

În prezenta lucrare, se analizează **Rolul orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova în contextul dezvoltării regionale**. Criza socio-economică și demografică, care afectează și în prezent Republica Moldova, a influențat asupra variației rangurilor orașelor după importanța lor demo-economică, cu evidențierea a 3 subsectoare în evoluția schimbărilor ierarhice pe parcursul perioadei 1989-2012 (fig.5.2).

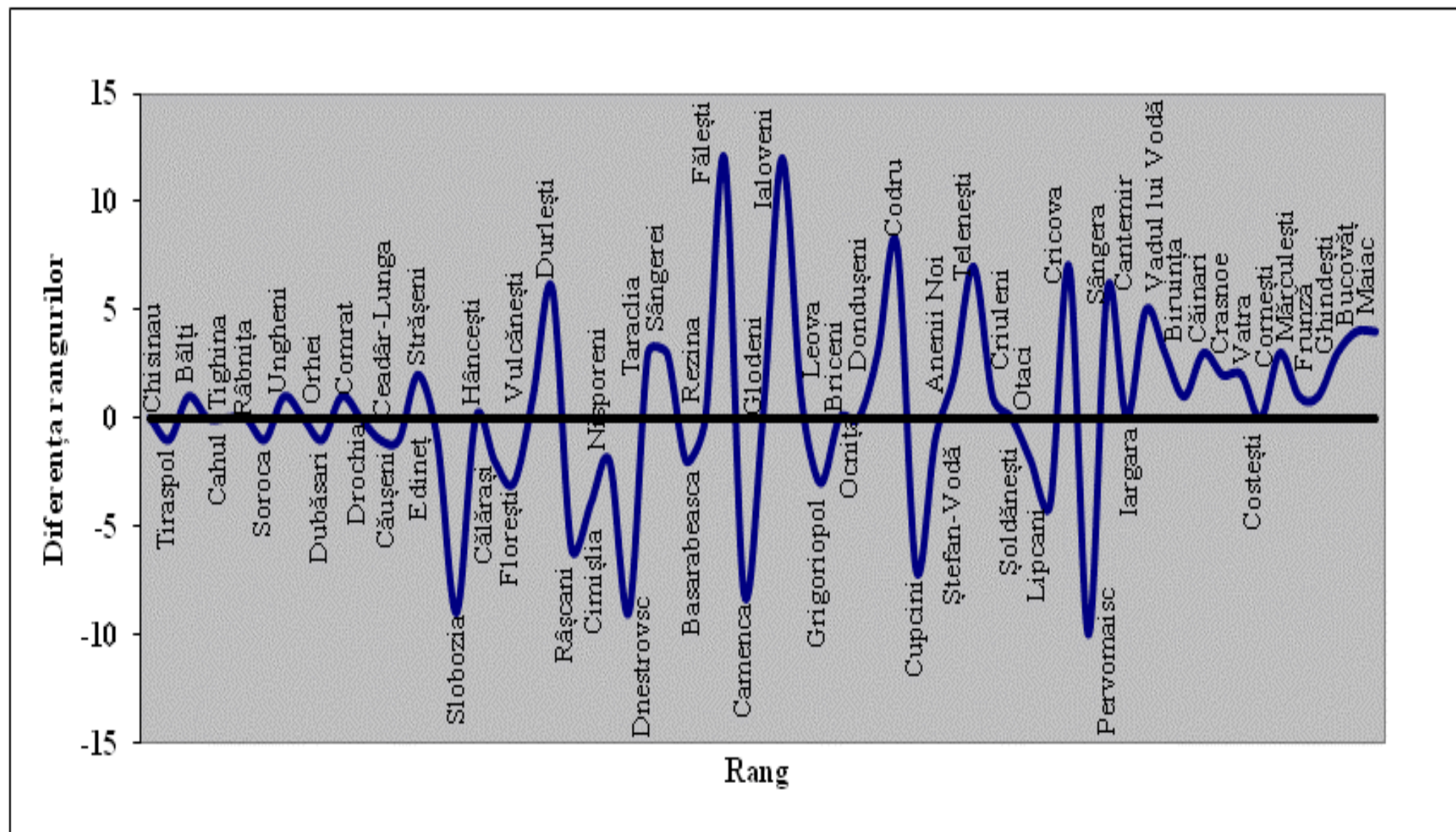

Fig.5.2 Variația rangurilor orașelor din Republica Moldova în perioada 1989-2012

Variația rangurilor, la nivel regional, denotă diferite intensități, de regulă, fiind afectate, sectoarele medii și inferioare, care cuprind un număr important de orașe. În perioada 1989/2012, schimbările ierarhice nu s-au datorat atât dezvoltării unor orașe, cât mai ales regresului în plan socio-economic și demografic înregistrate de unele dintre acestea. În acest sens, orașele din sfera de influență a municipiului Chișinău (Durlești, Ialoveni, Codru), cu potențial funcțional redus, au devansat, în ierarhia demografică, orașe importante pentru stabilitatea regională, precum Edineț sau Florești.

Pe parcursul celor 23 de ani de tranziție, constatăm că procesul de urbanizare, în Republica Moldova, a intrat în impas, drept dovada servind evoluția descrescătoare a lui R^2 de la 0,9026, în anul 1989, la 0,8853, în anul 2012 (fig.5.3). În același timp, panta (a_1) se atenuază, ca urmare a detașării orașului primat (Chișinău) de restul orașelor din ierarhie (fig.5.4). Acest fapt este vizibil și în creșterea valorii indicelui de primațialitate, de la 3,6, în anul 1989, la 4,6, în anul 2012 [21].

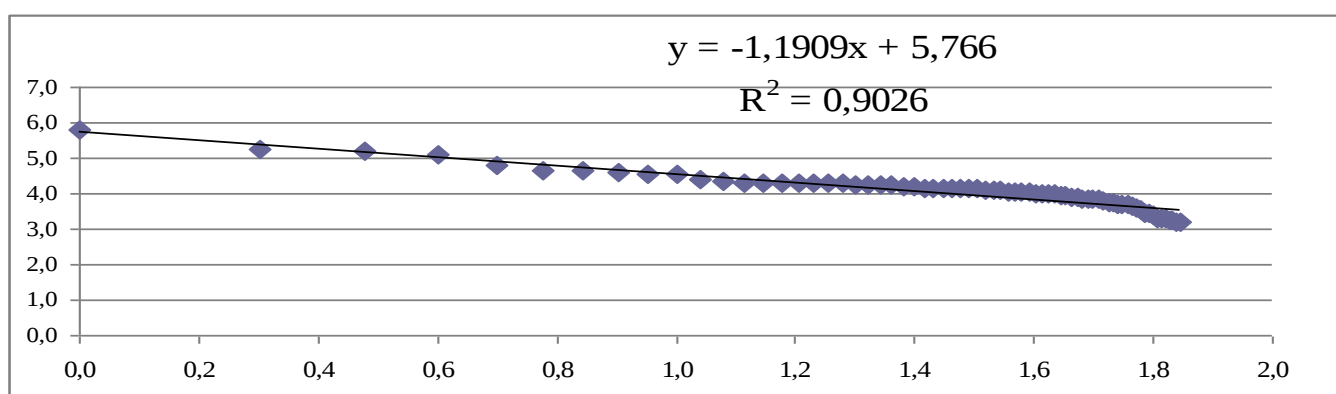

Fig.5.3 Reprezentarea grafică a relației rang-talie aplicată sistemului urban al Republicii Moldova pentru anul 1989
Sursa: realizată de autor

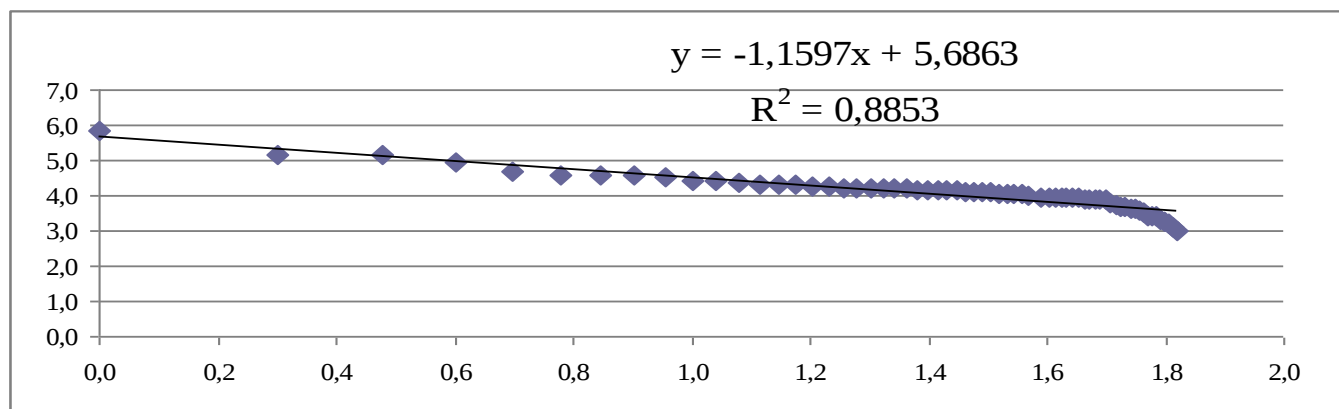

Fig.5.4 Reprezentarea grafică a relației rang-talie aplicată sistemului urban al Republicii Moldova pentru anul 2012
Sursa: realizată de autor

În ambele cazuri, 1989 și 2012, s-a observat că orașul Chișinău se situează deasupra dreptei de regresie, fapt ce denotă un oraș exagerat de mare pentru un sistem urban în care predomină orașele mici și foarte mici. Conform calculelor efectuate, s-a determinat că, pentru situația din anul 1989, orașul Chișinău n-ar fi trebuit să depășească 584 mii de locuitori, iar, în prezent, această cifră trebuie să fie mai mică de 500 mii. Pentru

atingerea unui echilibru demografic între orașele republicii, se recomandă ca orașul Cahul să atingă în jur de 60 mii de locuitori, orașul Ungheni - 50 mii, orașul Soroca - 45 mii, iar orașul Orhei 40 mii de locuitori.

Astfel, procesul de dezvoltare regională din Republica Moldova continuă să rămână foarte dezechilibrat, deoarece municipiul Chișinău și, într-o măsură mai mică, municipiul Bălți, reprezintă cele mai dezvoltate unități administrativ-teritoriale [17]. Dezechilibrul din dezvoltarea economică și socială, la rândul său, a contribuit la declinul *orașelor mici* și subdezvoltarea comunităților rurale. Acest lucru este vizibil din evoluția ratei sărăciei din orașele mici și mijlocii, comparativ cu celelalte medii de reședință, în special, pe parcursul perioadei 1998-2012 (fig.5.5).

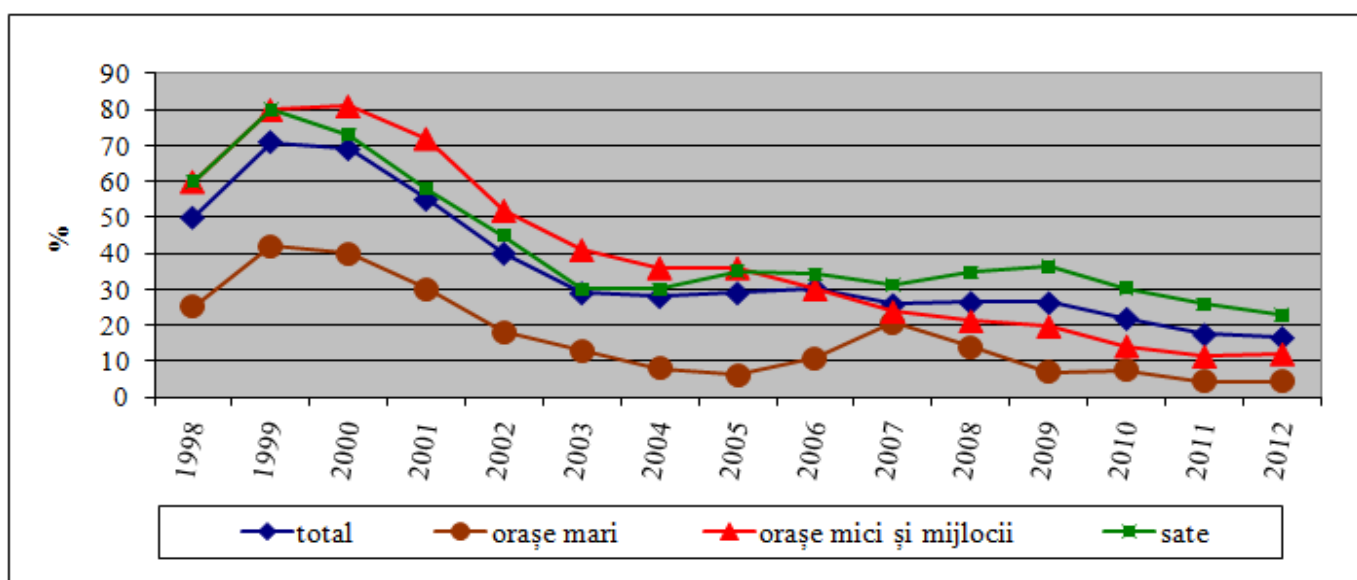

Fig.5.5 Dinamica ratei sărăciei absolute după mediul de reședință (%) [48]

În perioada 2000-2004, orașele mici, în ansamblu, reprezentau zone mai defavorizate decât localitățile rurale și orașele mari. Conform datelor prezentate, creșterea ratei de sărăcie absolută la nivel de țară este determinată, în general, de situația creată în mediul rural și-n orașele mici.

Problema sărăciei rămâne la un nivel înalt în orașele mici și mijlocii. Datele sondajului sociologic (tabelul 5.1) au arătat că acest fenomen afectează destul de mult locuitorii din orașele Taraclia (21,8 %), Hâncești (17,6%), Dondușeni (14,2%) și Slobozia (9,5%). Deși, este cunoscut faptul că una din principalele cauze ale sărăciei este corupția, sub 10,0% din cei intervievați au considerat acest flagel social printre problemele importante ale localității lor.

Tabelul 5.1 Problemele sociale ale locuitorilor din orașele investigate (%)

Problemele sociale	Dondușeni	Hâncești	Slobozia	Taraclia
sărăcia	14,2	17,6	9,5	21,8
șomajul	20,3	32,2	21,6	18,3
salarii și pensii mici	37,6	17,1	31,7	16,1
tarifele înalte la serviciile publice	12,2	14,3	8,0	14,2
pături social vulnerabile	4,0	9,7	11,2	11,3
educația tinerilor	5,4	2,1	15,0	9,8
corupția	6,3	7,0	3,0	8,5

Sursa: Rezultatele sondajului sociologic

În schimb, locuitorii din orașele supuse studiului se confruntă cu o serie de alte probleme sociale, care au o anumită distribuție în ordinea priorităților. Astfel, șomajul reprezintă problema principală a locuitorilor din orașul Hâncești consideră 32,2% dintre cei intervievați, iar în celelalte orașe, fiecare al 5 locuitor este de această părere. Salariile și pensiile mici constituie problema principală a locuitorilor din orașele Dondușeni (37,6%) și Slobozia (31,7%).

Pe lângă problemele enunțate mai sus, locuitorii orașelor se mai confruntă cu tarifele înalte la serviciile publice, iar pentru locuitorii din orașul Slobozia, aceasta nu reprezintă problema prioritară. Este cunoscut faptul că populația din această regiune a republicii, beneficiază de condiții mult mai avantajoase de achitare a serviciilor, față de locuitorii din dreapta Nistrului. În schimb, printre problemele importante, locuitorii orașului Slobozia consideră situația păturilor social vulnerabile (11,2%) și educația tinerilor (15,0%). Asemenea proporții se observă și în cazul orașului Taraclia. Importanța acordată educației tinerilor se explică, în consecință, prin ponderea înaltă a populației rusofone în cele două localități urbane, care sunt succesoarele unei educații de tip sovietic, în cadrul căreia, dintotdeauna, a fost impus respectul generațiilor tinere față de cei vârstnici.

În contextul decalajelor, care există între orașele Republicii Moldova, și al dezvoltării regionale durabile, este necesară identificarea unor centre urbane în calitate de poli de creștere economică, capabile să participe la dezvoltarea unor arii geografice mai extinse, care ar determina, în același timp, eficientizarea funcțiilor de deservire urbane.

Având în vedere că mărimea medie a unui oraș din republică constituie cca 28.000 de locuitori aparent, este asigurat un grad satisfăcător de polarizare, unde unui oraș îi revin 512,8 km² (respectiv un cerc cu R =12,8 km). Dacă am lua în considerare faptul că funcțiile de servire urbană, de calitate sunt asigurate, la un nivel acceptabil, doar în orașele cu peste 20 mii de locuitori, constatăm că în republică, doar 10 orașe mici și mijlocii corespund acestui criteriu [35, p.44].

În acest context, s-a observat că politica de dezvoltare regională din Republica Moldova comportă un caracter mult mai complex, acest fapt fiind determinat de specificul sistemului de așezări, de potențialul demografic și economic al orașelor de a polariza arii de diferite dimensiuni geografice, dar și de organizarea administrativ-teritorială a republicii. În acest sens, Regiunea de Sud este un exemplu concludent pentru a demonstra deficiențele politicii de dezvoltare regională din Republica Moldova (fig.5.6).

O particularitate de bază a Regiunii de Sud constă în faptul că ea nu este arondată în jurul unui pol economic intern (cum ar fi Bălți pentru RD Nord sau Chișinău pentru RD Centru). În prezent, Cimișlia, Comrat, Cahul și Căușeni sunt principalele orașe care concurează la rolul de pol economic, însă dispun de posibilități diferite de a se manifesta în plan regional.

În partea de sud a republicii, în calitate de pol real de creștere economică este susținut orașul Cahul, însă acesta are o poziție periferică pentru a contribui la dezvoltarea întregii regiuni, aflându-se în același timp într-o concurență cu orașul Comrat, cu un potențial înalt de polarizare.

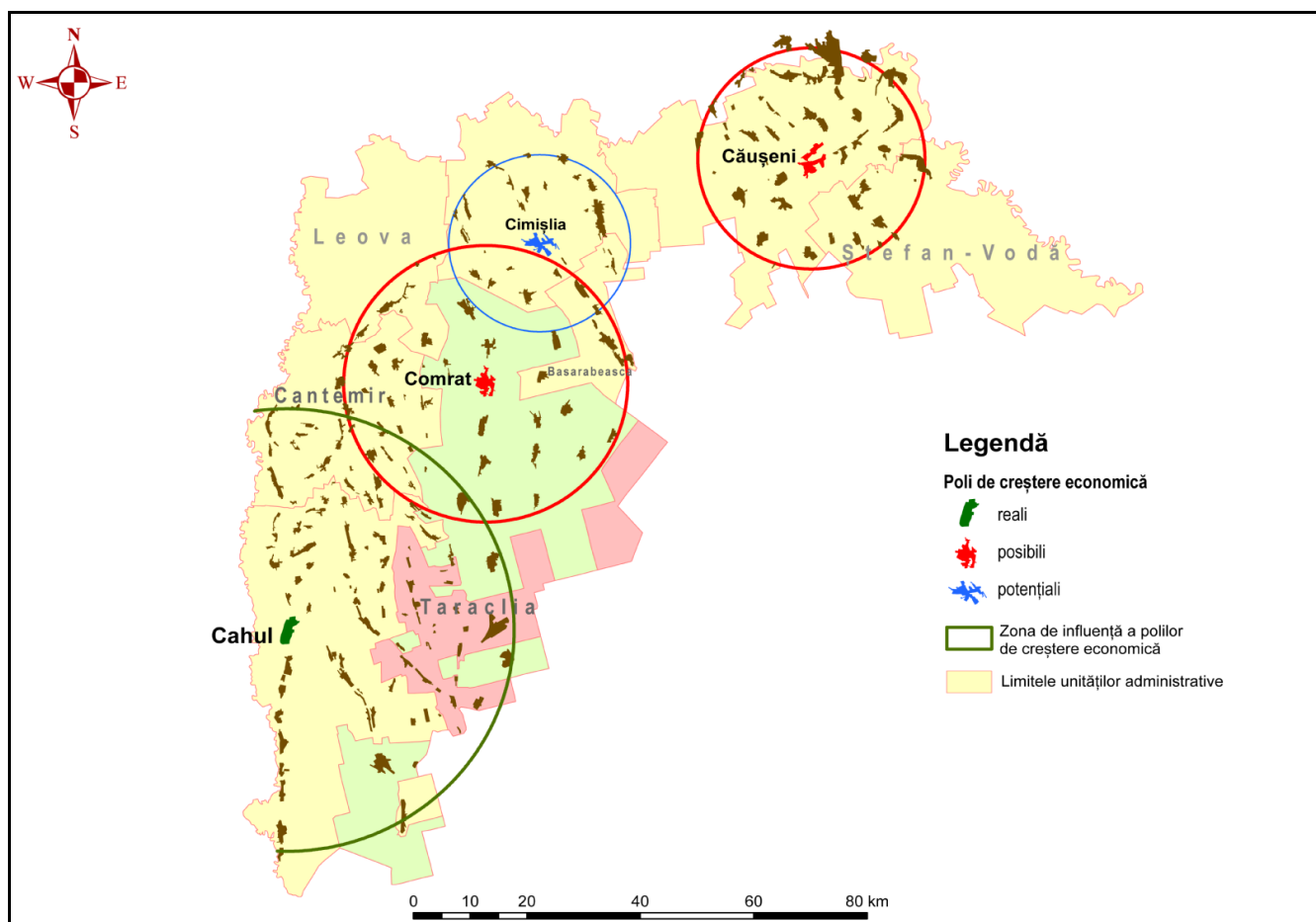

Fig.5.6. Poli de creștere economică în Regiunea de Dezvoltare Sud

Sursa: Realizat de autor

De altfel, în perioada postbelică, autoritățile centrale considerau orașul Comrat cea mai bună soluție pentru crearea unui centru polifuncțional pentru Regiunea de Sud. Acesta beneficia de o serie de avantaje: bază industrială, poziție centrală în cadrul regiunii, nod de transport. În prezent importanța acestui centru este limitată la nivelul UTAG, atât datorită cadrului politic existent, cât și de strategia statului de a acorda prioritate, în calitate de pol de dezvoltare, în partea de nord a Regiunii de Sud, orașului Cimișlia. Acest oraș, în prezent, are avantajul de a găzdui sediul Agenției de Dezvoltare Regională Sud, cât și de o serie de proiecte orientate spre transformarea localității într-un centru industrial, prin crearea unui parc industrial, deși potențialul economic și demografic al acestui pol este foarte limitat.

În ce privește importanța orașului Căușeni în calitate de pol de dezvoltare, acesta ar putea crește datorită potențialului demografic mai înalt comparativ cu orașele situate în partea de sud-est a Regiunii de Dezvoltare Sud, dar și diminuării influenței aglomerației urbane Tighina-Tiraspol asupra raioanelor Ștefan-Vodă și Căușeni. Dezvoltarea acestui centru urban ar putea contrabalansa sfera de influență a mun. Chișinău asupra localităților rurale din raioanele Anenii-Noi, Ialoveni, Ștefan-Vodă și Căușeni. Însă, din cauza nivelului limitat de dezvoltare economică și atractivității reduse, a determinat populația rurală să se orienteze spre capitală sau spre vechile centre de gravitație regională Tighina-Tiraspol.

A.Concluzii generale:

1. Studiul de față a scos în evidență caracterul eterogen al orașelor mici și mijlocii, atât din punct de vedere funcțional (bază economică, performanțe economice, potențial demografic, resurse naturale existente etc.), cât și din punct de vedere al poziției geografice (poziția în cadrul regiunilor de dezvoltare, rolul orașelor mici și mijlocii în cadrul rețelei și a sistemului de așezări umane etc.) și în același timp, atrage atenția asupra importanței acestor aspecte în formularea unor politici de dezvoltare socio-economică a localităților urbane.
2. În perioada 1989-2012, ca urmare a transformărilor socio-economice și geodemografice a republicii, se observă o tendință de depopulare ale orașelor mici și mijlocii. Procesul de depopulare a avut o intensitate înaltă în orașele din Regiunea de Nord, unde fiecare oraș mic și mijlociu a pierdut, în medie, până la 1/5 din numărul populației, și în UTSN, orașele mici au pierdut fiecare peste 1/3 din numărul populației.
3. Distribuția orașelor Republicii Moldova, după legea rang-talie, pentru anii 1989 și 2012, a evidențiat faptul că, orașul Chișinău a înregistrat o creștere demografică excesivă, pe fundalul unui sistem urban în care predomină orașele mici și foarte mici. În aceste condiții, s-a format un decalaj demografic semnificativ, care destabilizează sistemul urban și pune în pericol dezvoltarea regională în ansamblu.
4. În perioada de tranziție, cele mai afectate de criza demografică și socio-economică au fost orașele mici cu o populație cuprinsă între 10-20 mii de locuitori, care constituie, baza rețelei urbane a republicii, aproape 60% din numărul total de orașe, cu un profil economic preponderent agrar și agroindustrial, iar gradul de susceptibilitate al acestui sistem de localități este determinat de poziția geografică diferențiată în cadrul regiunilor de dezvoltare.
5. În prezent, activitatea economică a orașelor mici și mijlocii este dominată de întreprinderile din sfera comercială și a serviciilor, care constituie, peste 95% din numărul unităților economice, acest fapt a fost determinat pe de o parte de falimentarea întreprinderilor industriale din anii '90 ai secolului al XX-lea, iar pe de altă parte, de creșterea consumului populației de bunuri și servicii.
6. Diferențele cele mai mari între orașele mici și cele mari se observă în dezvoltarea fondului locativ multietajat și a nivelului de asigurare cu infrastructură și utilități publice. Orașele mari (Chișinău și Bălți) sunt dotate cu apeduct și canalizare la nivel de 98,0%, iar orașele mici și mijlocii doar 43,0%. Un decalaj înalt se menține în asigurarea cu încălzire centralizată de 95,0% pentru orașele mari și 53,0% pentru cele mici și mijlocii. Dacă, în cazul nivelului de asigurare cu gaz (de rețea și lichefiat), orașele mici și mijlocii sunt asigurate în proporție de 90,0%, atunci cu gaz din rețea, această valoare coboară la nivel de 70,0%.
7. Serviciile publice centralizate de asigurare cu agent termic, cu excepția orașelor mari, s-au menținut doar în 10 localități urbane mici și mijlocii. Distribuția agentului termic pe categorii de consumatori reflectă nivelul de dezvoltare al orașelor, prioritățile de asigurare cu agent termic, cât și posibilitățile populației de achitare a serviciului. Instituțiilor publice le revin peste 90,0% din consumul energiei termice livrate de către majoritatea întreprinderilor municipale. Consumatorii casnici dețin o pondere înaltă în consumul de energie termică livrată de SA „Comgaz Plus” Ungheni - 48,3%, iar pentru ÎM

„Rețele Termice mun.Comrat” ÎM, „Antermo” or.Anenii Noi și ÎM „Rețele termice Călărași”, principalii consumatori sunt agenții economici.

8. Organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova este o reflectare spațială a relației între comunitățile rurale și centrele raionale, realizată în vederea asigurării accesibilității populației rurale spre serviciile prestate de către administrația raională. Creșterea numărului de centre administrative a creat dependențe micro-spațiale cu zone de influență locală, care în prezent nu sunt actuale din cauza declinului economic al localităților urbane mici și distanțarea lor de la rolul de susținere a localităților rurale.

9. Orașele mici și mijlocii aflate la hotarele republicii sunt slab integrate în sistemul urban din aceeași regiune, ele fiind puternic influențate de unele centre urbane mari ale statelor vecine (Ucraina și România). Aceste relații sunt obiective, deoarece poartă o puternică amprentă geografică, istorică, economică, socială și etnică. Acest fapt este argumentat și de rezultatele sondajului realizat în orașul Dondușeni din Regiunea de Nord și orașul Taraclia din Regiunea de Sud a republicii. În acest sens, s-a demonstrat că orașele Bălți și Cahul trebuie considerate drept poli subregionali.

B. Recomandări practice:

1. Revizuirea legii cu privire la organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, care ar trebui să conțină parametri calitativi și cantitativi, privind atribuirea unei localități a statutului de oraș. Poate fi preluat modelul României, care prevede, în acest sens, 16 indicatori pentru două categorii funcționale de localități urbane (municipii și orașe).

2. Este necesară o sistematizare a rețelei de localități urbane după importanța lor funcțională, reflectată în denumirea oficială a orașelor. Ca principiu al ierarhiei funcționale, poate fi acceptat sistemul existent în România. Pentru orașele mici și mijlocii ale Republicii Moldova, poate fi aplicată următoarea ierarhie: municipii de rangul II, orașe, comune urbane.

3. Este rațional să se întreprindă mai multe acțiuni din partea Ministerului Dezvoltării Regionale în comun cu Ministerul Economiei pentru stimularea dezvoltării orașelor mijlocii de peste 20 de mii de locuitori din republică, prin acordarea unor facilități ce țin de procurarea locuințelor, angajarea în câmpul muncii, asigurarea cu servicii de calitate etc. În acest sens, ar putea fi susținută politica de urbanizare, fiind cunoscut faptul că mărimea orașelor determină o diversificare a funcțiilor și, respectiv, vor dispărea din rețeaua localităților orașele monofuncționale.

4. Este important ca, în cadrul politicilor și strategiilor de dezvoltare ale țării, să se identifice, în mod separat, orașe care pot deveni poli de creștere economică și orașe în calitate de poli de dezvoltare urbană, pentru o dezvoltare regională echilibrată, și nu a unei dezvoltări periferice propuse până în prezent.

5. Este necesară revizuirea strategiei de „industrializare” a orașelor mici și mijlocii prin intermediul creării parcurilor industriale, care este una ipotetică. Parcurile industriale pot fi dezvoltate doar în orașele mari, unde există condiții de formare a clusterelor industriale (potențial științific și inovativ, instituții de pregătire a cadrelor calificate, resurse umane și materiale). Orașele mici nu dispun de un asemenea

potențial. Studiile de fezabilitate elaborate cu privire la Parcurile Industriale nu sunt susținute de cercetări aprofundate în domeniul asigurării cu forță de muncă.

6. Este necesar ca Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei să urgenteze soluționarea problemelor securității demografice, prin crearea condițiilor pentru creșterea natalității, reducerea mortalității și diminuarea migrației externe. În acest scop, trebuie să aibă loc eficientizarea politicilor de ocupare a forței de muncă, creării și dezvoltării sistemului de servicii sociale pentru toate categoriile de cetățeni, în condițiile creșterii accelerate a raportului de dependență demografică și a presiunii demografice.

BIBLIOGRAFIE

1. Arhiva Biroului Național de Statistică.
2. A.N.R.M. F.3021; Inv. 5r.1, U.p.nr.1176-1178 (anul 1950).
3. A.N.R.M. F.3021; Inv. 5r.1, U.p.nr.1176-1178 (anul 1960).
4. A.N.R.M. F.3021; Inv. 5r.a, U.p.nr.116. Lista întreprinderilor și organizațiilor din orașele RSSM (1958-1959).
5. A.N.R.M. F.3021; Inv.5, nr.9912.
6. Anuarele Inspectoratelor Ecologice Raionale, 2011.
7. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2000. Chișinău: Statistica, 2002. 502 p.
8. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2002. Chișinău: Statistica, 2002. 526 p.
9. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2003. Chișinău: Statistica, 2003. 704 p.
10. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2005. Chișinău: Statistica, 2005. 556 p.
11. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2007. Chișinău: Statistica, 2007. 560 p.
12. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2009. Chișinău: Statistica, 2009. 576 p.
13. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2011. Chișinău: Statistica, 2011. 564 p.
14. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2013. Chișinău: Statistica, 2013. 556 p.
15. Biroul Național de Statistică <http://statbank.statistica.md>.
16. Cadastrul Funciar al Republicii Moldova, 1 ianuarie 2011.
17. Comentarii la studiul privind oportunitatea de modificare a principiului reținerii impozitului pe venit. http://www.bci.md/media/files/Buletin%20Mai_ro.pdf (citat 11.03.2014).
18. Cujbă V. Caracteristicile actuale ale migrației populației urbane din Unitatea Teritorial Administrativă din Stânga Nistrului (Teză). În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători, 10 martie 2014, Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor, Chișinău, UnAȘM, p.61.
19. Cujbă V. Evoluția numerică a populației orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova în perioada 1950-2012. În: Conferință Științifică Internațională. „60 de ani de învățământ economic superior în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”. (27-28 septembrie 2013), Volumul I, ASEM, Chișinău 2013, p.329-332.
20. Cujbă V. Evoluția rețelei de așezări urbane din Republica Moldova în perioada postbelică. În: Simpozionul internațional al tinerilor cercetători, Ed.a 10-a, (28-29 aprilie 2012). – Ch.: ASEM, 2012, p.206-208.
21. Cujbă V. Ierarhizarea orașelor din Republica Moldova în noile condiții social-economice și demografice. În: Economica. Nr.4(90), Chișinău, 2014, p.124-128.
22. Cujbă V. Influența factorului morfologic asupra repartiției așezărilor urbane din Republica Moldova. În: Buletinul Institutului de Geologie și Seismologie al Academiei de Științe a Moldovei, 2013, Nr.2, p.27-32.
23. Cujbă V. Unele aspecte ale evoluției așezărilor urbane din spațiul dintre Prut și Nistru. În: Competitivitate și inovare în economia cunoașterii (28-29 septembrie, 2012), Vol.1, Ch: ASEM, 2012, p.332-336.
24. Cujbă V. The land fund characteristics of small and medium cities from Republic of Moldova. În: GEOREVIEW. Scientific Annals of Stefan cel Mare University of Suceava, Vol.23, No 2 (2013), p.15-21.
25. Dogotaru S., Orlova M., Ghid de urbanism și amenajare a teritoriului: Pentru funcționari publici. Chișinău: Tipogr. Sinectica-Com, 2006, 256 p.

26. Gâțescu P., Ecologia așezărilor umane., Editura Universității din București, 1998, 142 p.
27. Ianoș I., Dinamica urbană: aplicații la orașul și sistemul urban românesc. București, 2004, 214 p.
28. Indicele de deprivare a ariilor mici (IDAM). Datele Ministerului de Economie a Republicii Moldova anul 2006. <http://www.mec.gov.md/ro/content/idam> (vizitat 09.02.2014).
29. Indicele de deprivare a ariilor mici (IDAM). Datele Ministerului de Economie a Republicii Moldova anul 2012. <http://www.mec.gov.md/ro/content/idam> (vizitat 09.02.2014).
30. Lege Nr.306 din 07.12.1994 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial Nr.003.din14.01.1995.
31. Manic S. Ierarhizarea orașelor din Republica Moldova. În: Economica, Chișinău, ASEM, 1997, p.75-78.
32. Matei C., Mățu M., Rolul orașelor mici în dezvoltarea complexului agroindustrial al Republicii Moldova, Chișinău : A.S.E.M., 2008, 166 p.
33. Mățu, M. Rolul factorului economic în dezvoltarea așezărilor urbane din Republica Moldova / În: Conferința internațională „Transformările demografice și socio-economice ale populației. Actualitate și viitor” : (5-6 decembrie 2006), 2007, p.106-116.
34. Paladi G., Gagauz O., Penina O. Îmbătrânirea populației în Republica Moldova: consecințe economice și sociale, Chișinău: Policolor SRL, 2009, 222 p.
35. Pascariu G. Structura și dinamica sistemelor de așezări umane în procesul de planificare teritorială (cu o aplicație în cazul României). Rezumatul tezei de doctor. București, 2010, 104 p.
36. Populația. Definiții și indicatori. Ghid pentru jurnaliști, politicieni, profesori, studenți și pentru toți, cei interesați de demografie, Fondul ONU pentru populație. Chișinău, 2008, 94 p.
37. Populația Republicii Moldova pe vârste și sexe în profil teritorial la 1 ianuarie 2012: Culegere statistică, Biroul național de Statistică, Chișinău, Statistica, 2012, 118 p.
38. Sainsus V. Depopularea rurală – aspecte geodemografice. În: Conferința Internațională „Transformări demografice și socio-economice ale populației. Actualitate și viitor”. (5-6 decembrie 2006), Editura ASEM, Chișinău, 2007, p.85.
39. Statistica teritorială, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Chișinău, 2013, 206 p.
40. Ungureanu Al., Țurcănaș G., Geografia așezărilor umane, Performantica, Iași, 2008, 220 p.
41. Билинскис Г.М., Букатчук П. Д., др., Геоморфологическая карта Молдавской ССР. - 1:200 000, Институт геофизики и геологии, 1985 г.
42. Демографическая ситуация в Приднестровской Молдавской Республике за 2012 год. Пресс-Выпуск, Тирасполь, 2013, 22 с.
43. Итоги переписи населения ПМР 2004 года. Государственная служба статистики Министерства экономики Приднестровской Молдавской Республики.
44. Кузнецов С. А., Загородная Е. М., Проблемы урбанизации и экологии в Республике Молдова, Кишинев, 1992, 45 с.
45. Социально-экономическое развитие Приднестровской Молдавской Республики (окончательные данные) за 2012 г.
46. <http://www.mec.gov.md/ro/content/raport-privind-activitatea-zonelor-economice-libere-ale-republicii-moldova-anul-2013> (vizitat 02.04.2014).
47. http://www.mec.gov.md/sites/default/files/raport_privind_crearea_si_functionarea_parcurilor_industriale_a.2014.pdf (vizitat 05.05.2014).
48. <http://www.mec.gov.md/ro/content/analiza-indicatorilor-saraciei> (vizitat 02.04.2014).

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE LA TEMA TEZEI:

Articole în monografii:

1.CUJBĂ, V.; GUȘAN, V. *Urbanizarea și procesele demografice*. În: *Evoluția demografică a Republicii Moldova*, Editura ASEM, Chișinău, 2014, p.35-40. ISBN 978-9975-75-712-6.

Articole științifice în reviste de profil recunoscute:

2.CUJBĂ, V. *The land fund characteristics of small and medium cities from Republic of Moldova*. În: *GEOREVIEW. Scientific Annals of Stefan cel Mare University of Suceava*, Vol.23, No 2 (2013), p.15-21. ISSN: 1583-1469.

Categoria B

3.CUJBĂ, V. *Influența factorului morfologic asupra repartiției așezărilor urbane din Republica Moldova*, Buletinul Institutului de Geologie și Seismologie al AȘM, Nr.2, 2013, p.27-31. ISSN 1857-0046.

4.CUJBĂ, V. *Ierarhizarea orașelor din Republica Moldova în noile condiții social-economice și demografice*. În: *Economica*. Nr.4 (90). Chișinău: ASEM, 2014, p.124-128. ISSN 1810-9136.

Articole în culegeri științifice:

5.CUJBĂ, V.; GUȘAN, V. *Evoluția urbanizării pe teritoriul Republicii Moldova din epoca modernă până în anul 1918. Repartiția urbelor*. În: *Simpozionul științific internațional „Evoluția gândirii geografice și demografice în Republica Moldova”*, 22-24 septembrie 2011, p.78-82. ISBN 978-9975-75-590-0.

6.CUJBĂ, V. *Evoluția rețelei de așezări urbane din Republica Moldova în perioada postbelică*. În: *Simpozionul internațional al tinerilor cercetători*, Ed.a 10-a, (28-29 aprilie 2012), ASEM, p.206-208. ISBN 978-9975-75-618-1.

7.CUJBĂ, V. *Orașele și târgurile basarabene la sfârșitul secolului XIX în investigațiile lui Zamfir Arbore*. În: *Conferința științifică internațională: „200 de ani de la geneza problemei Basarabiei. Aspecte social-politice, economice și culturale”*, Ch: Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul în Chișinău, 2012, p.158-162. ISBN 978-9975-76-093-5.

8.CUJBĂ, V. *Unele aspecte ale evoluției așezărilor urbane în spațiul dintre Prut și Nistru*. În: *Competitivitate și inovare în economia cunoașterii* (28-29 septembrie, 2012), Vol.1, Ch: ASEM, p.332-336. ISBN 978-9975-75-627-3.

9.CUJBĂ, V. *Evoluția cercetărilor cu privire la orașele Republicii Moldova*. În: *Conferința științifică internațională: „Republica Moldova între Est și Vest. Opțiunile tineretului la etapa actuală”*, – Ch. Universitatea de Stat Tiraspol cu sediul la Chișinău, 2013, p.120-127. ISBN 978-9975-76-099-7.

10.CUJBĂ, V. *Evoluția numerică a populației orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova în perioada 1950-2012*. În: *Conferința Științifică Internațională. „60 de ani de învățământ economic superior în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*. (27-28 septembrie 2013), Volumul I, ASEM, Chișinău 2013, p.329-332. ISBN 978-9975-668-6.

- 11.CUJBĂ, V. *Geographical position role in the development of small and medium – sized cities in Republic of Moldova*, Scientific symposium of young researchers, XI Edition (April 25-26, 2013), Volume I, Editing ASEM, Chișinău, 2013, p.333-336. ISBN 978-9975-689-1.
- 12.CUJBĂ, V. *Regional development in the Republic of Moldova- premise or uncertainty for small cities revival*. În: Scientific symposium of young researchers, XII Edition (April 4-5, 2014), Volume I, Editing ASEM, p. 372-375. ISBN 978-9975-689-1.
- 13.CUJBĂ, V. *Evolution of the natural movement of the population of the medium and small towns in the Republic of Moldova during the period 1950-2012*. În: *Lucrările Seminarului Geografic „Dimitrie Cantemir”*, Nr.37, Iași 2014, p.123-127. ISSN 1222-989X.

Teze ale comunicărilor științifice:

- 14.CUJBĂ, V. *Moldova's cities within the natural framework*, International Conference of Young Researchers, Scientific abstracts X-th edition, November 23, Chisinau, Moldova, 2012, p. 76. ISBN 978-9975-4434-4-9.
- 15.CUJBĂ, V. *Caracteristicile actuale ale migrației populației urbane din Unitatea Teritorial Administrativă din Stânga Nistrului (Teză)*. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*, 10 martie 2014, Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor, Chișinău, UnAȘM, p.61. ISBN 978-9975-4257-2-8.
- 16.CUJBĂ, V. *Changes in demographic structure in small and medium sized cities from Republic of Moldova*. Abstract. În: *International Conference Geography, Environment and GIS for students and young researchers*, Targoviste (Romania), 22-24 May, 2014, p.27-28. ISBN 978-606-605-095-1.

ADNOTARE

Numele și prenumele autorului: Cujbă Vadim.

Denumirea tezei: „Evoluția orașelor mici și mijlocii din Republica Moldova prin prisma geografiei economice”.

Gradul științific solicitat: doctor în științe geonomice. **Specialitatea:** 154.01 - Geografie economică și socială, Chișinău, 2015. **Structura lucrării:** introducere, lista abrevierilor, 5 capitole, concluzii generale și recomandări, 178 pagini text de bază, bibliografie din 310 titluri, 43 de figuri, 42 de tabele, 25 de anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 16 lucrări științifice.

Cuvinte – cheie: oraș mic, așezare urbană, poziție geografică, fond funciar, specializare economică, populație, infrastructură, indice de centralitate, ierarhie, rang, polarizare.

Domeniul de studiu: geografie economică și socială.

Scopul cercetării constă în identificarea particularităților de dezvoltare ale orașelor mici și mijlocii, în condițiile transformărilor geodemografice, sociale și economice, în vederea eficientizării politicilor și strategiilor de dezvoltare regională.

Obiectivele lucrării: 1.Identificarea direcțiilor și studiilor științifice, a conceptelor și criteriilor metodologice de individualizare a orașelor mici și mijlocii prin prisma instrumentarului geografiei economice; 2.Analiza specificului evoluției rețelei de așezări urbane, în context spațial și temporal, de dezvoltare a teritoriului actual al republicii; 3.Identificarea factorilor naturali, socio-economici și demografici de dezvoltare a rețelei de așezări urbane mici și mijlocii; 4.Determinarea locului și rolului orașelor mici și mijlocii în polarizarea teritorială în contextul dezvoltării regionale; 5.Elaborarea recomandărilor cu privire la eficientizarea gestionării orașelor mici și mijlocii în sistemul așezărilor urbane.

Metodologia cercetării științifice: la realizarea tezei, au fost utilizate următoarele metode: analitică, comparativă, istorică, ierarhizării, statistico-matematică, cartografică, expediționară, observației și descrierii geografice.

Noutatea și originalitatea științifică: studierea socio-economică complexă a orașelor mici și mijlocii și a rolului acestora în sistemul de așezări umane din republică, în contextul reorganizării teritorial-administrative actuale și de perspectivă.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv: în baza analizei complexe a impactului factorilor socio-economici și geodemografici asupra dezvoltării orașelor mici și mijlocii au fost determinate direcțiile principale de perfecționare a funcționalității sistemului de așezări urbane în contextul dezvoltării regionale.

Semnificația teoretică: abordarea complexă a evoluției orașelor mici și mijlocii prin îmbinarea cadrului teoretic și metodologic din domeniile geografiei, demografiei și economiei, ceea ce a asigurat caracterul interdisciplinar al lucrării.

Valoarea aplicativă a lucrării: concluziile și recomandările servesc ca bază, pentru autoritățile publice centrale și experții în domeniu, în elaborarea planurilor și strategiilor de dezvoltare a țării, inclusiv pentru perfecționarea politicilor de dezvoltare urbană și regională.

Implementarea rezultatelor științifice: la pregătirea cursurilor universitare la disciplinele de Geografia Umană a Republicii Moldova, Geografia Populației și Așezărilor Umane și Geografia Urbană și Rurală.

АННОТАЦИЯ

Фамилия, имя: Кужбэ Вадим.

Название диссертации: «Эволюция малых и средних городов Республики Молдова, с точки зрения экономической географии». **Соискание ученой степени:** кандидата геонимических наук;

Специальность: 154.01 – экономическая и социальная география. **Место защиты:** г. Кишинев. **Год представления диссертации:** 2015.

Структура работы: Введение, список аббревиатур, 5 глав, выводы и рекомендации, 178 страниц основного текста, литература из 310 названий, 43 рисунков, 42 таблиц, 25 приложения. Результаты исследований опубликованы в 16 научных работах.

Ключевые слова: городское поселение, малый город, географическое положение, земельный фонд, экономическая специализация, городское население, инфраструктура, показатель центральности, иерархия, ранг, поляризация.

Область исследования: Экономическая и социальная география.

Цель работы: выявить особенности развития малых и средних городов в условиях геодемографических, социальных и экономических преобразований Республики Молдова, для того чтобы улучшить политику и стратегии регионального развития.

Задачи работы: 1. Определить основные направления и научные исследования, концепции и методологические критерии индивидуализации малых и средних городов путем использования экономико-географических методов; 2. Анализ специфики развития городской сети населенных пунктов во временно-пространственном контексте; 3. Выявить природные, социально-экономические и демографические факторы развития сети малых и средних городских поселений; 4. Определить место и роль малых и средних городов в территориальной поляризации в контексте регионального развития; 5. Разработать рекомендации по эффективному управлению малых и средних городов в системе городских поселений.

Методология научного исследования: в разработке диссертации были использованы следующие методы: аналитический, сравнительный и исторический анализ; метод иерархизации, картографическое моделирование, экспедиции, наблюдение и географическое описание.

Научная новизна исследования: комплексное исследование социально-экономических особенностей малых и средних городов, и их роль в системе населенных пунктов, в контексте актуальной и будущей административно-территориальной реорганизации Республики Молдовы.

Решенная научная проблема в этой области: на основе комплексного анализа влияния социально-экономических и геодемографических факторов на развитии малых и средних городов, были определены основные направления в улучшении функциональности системы городов в контексте регионального развития страны.

Теоретическое значение исследования: комплексный подход в эволюции малых и средних городов путем объединения теоретической и методологической базы из области географии, демографии и экономики, обеспечило междисциплинарный характер работы.

Практическое значение работы: выводы и рекомендации послужат обоснованием для центральных органов власти и экспертов в области разработки планов и стратегий развития страны, в том числе для улучшения городских и региональных стратегий развития.

ANNOTATION

Name and surname of the author: Vadim Cujba.

The thesis title: „Evolution of small and medium-sized cities from the Republic of Moldova from the standpoint of economic geography”.

The requested scientific degree: PhD in Geonomic Sciences. **Specialty:** 154.01 Economic and Social Geography, Chisinau, 2015. **Thesis structure:** Introduction, list of abbreviations, 5 chapters, conclusions and recommendations, 178 pages of basic text , bibliography (310 de sources), 43 figures, 42 tables, 25 Annexes. The obtained results are published in 16 scientific papers.

Keywords: small city, urban area, geographic location, land resources, economic specialization, population, demographic structure, rank, hierarchy.

Field of study: Economic and Social Geography.

The purpose of the thesis: consists in identifying the peculiarities of small and medium-sized cities development, through geodemographical, social and economic transformation conditions, in order to improve regional development policies and strategies.

Objectives: 1.To identify the directions and scientific studies, concepts and methodological criteria of small and medium-sized cities individualization, through the tools of economic geography; 2. The analysis of evolution urban settlements network specific, in the spatial and temporal context, and current territorial development of the republic; 3.To identify natural, socio-economic and demographic development factors of small and medium urban settlements network; 4.To determine the place and role of small and medium-sized cities for the territorial polarization in the context of regional development; 5. Elaboration of recommendations regarding the small and medium-sized cities efficient management within the urban settlements system.

The research methodology: to realization of the thesis, the following methods were used: analytical, comparative, historical, hierarchical, statistical and mathematical, cartographic, expeditionary, observation and geographical description.

The scientific novelty and originality: a complex socio-economic study of small and medium-sized cities and their role in the system of human settlements from the republic, in the context of current and prospective administrative-territorial reorganization.

The important scientific problem solved in the field concerned: based on a complex analysis of socio-economic and geodemographic factors impact on the development of small and medium-sized, the main directions were determined in order to improve the urban settlements system in the context of regional development.

Theoretical significance: a complex approach of the small and medium-sized cities evolution through combining theoretical and methodological framework in the fields of geography, demography and economy, which ensured the interdisciplinary character of the thesis.

The applied value of the work: The conclusions and recommendations serve as a basis for the central authorities and experts, in developing plans and development strategies of the country, including the improvement of urban and regional development policies.

Implementation of scientific results: The results are used to elaboration university courses at the disciplines of Human Geography of the Republic of Moldova, Population and Human Settlements Geography as well Urban and Rural Geography.

CUJBĂ VADIM

**EVOLUȚIA ORAȘELOR MICI ȘI MIJLOCII DIN REPUBLICA MOLDOVA
PRIN PRISMA GEOGRAFIEI ECONOMICE**

154.01 – GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe geonomice

Aprobat spre tipar: 08.06.2015

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 50 ex.

Coli de tipar: 2,0 coli de autor

Comanda nr. 22

Tipografia „I.I. Alina Scorohodova”. MD-2012, Chișinău, str. Armenească, 42A